

Stammen og alternativ behandling

**Rapport for projektet
Alternativ behandling af stammen
August 2003**

Dansk Videnscenter for Stammen

Indhold

Forord	s. 2
1. Indledning	s. 3
♦ Baggrund for projektet	
♦ Formål med projektet	
♦ Definition af alternativ behandling i forbindelse med stammen	
♦ Projektets metode	
♦ Projektets begrænsninger	
2. Resultatet af undersøgelserne	s. 7
♦ Undersøgelserne i tal	
♦ Hvilke typer af alternativ behandling har stammere opsøgt?	
♦ Begrundelse for at opsøge alternativ behandling	
♦ Stammernes erfaringer med alternativ behandling	
♦ Alternative behandleres erfaring med behandling af stammen	
3. Andre erfaringer med alternativ behandling af stammen	s. 29
4. Opsamling, diskussion og konklusion	s. 30
Litteratur	s. 36
Bilag	s. 37

Forord

Dansk Videnscenter for Stammen har hermed glæden af at kunne udgive nærværende rapport fra projektet "Stammen og alternativ behandling". Projektet er blevet udført over godt og vel 1½ års tid af projektmedarbejder Marie Gulbrandsen og undertegnede. Marie Gulbrandsen har arbejdet på projektet som frivillig medarbejder, og har stået for det meste af vidensindsamlingen. Jeg vil derfor her rette en stor tak til Marie for den store arbejdsindsats, hun har ydet.

Det er første gang alternativ behandling af stammen er blevet undersøgt og beskrevet på en systematisk måde i Danmark. Så vidt vi har kunnet finde ud af, er det faktisk også første gang i den del af verdenen, som vi kender til, at der bliver lavet en undersøgelse om alternativ behandling og stammen, når vi ser bort fra enkeltstående beskrivelser af enkelte behandlingsformer. Vi er i hvert fald ikke stødt på tilsvarende undersøgelser som vores, hvor man prøver at samle erfaringer fra et bredt spekter af alternativ behandling fra såvel stammere som behandlere.

Det er derfor på sin plads her at sige rigtig mange tak til de stammere og de alternative behandlere, der har deltaget i undersøgelsen. Tak fordi I besvarede vores spørgeskemaer, og tak fordi vi måtte lave et uddybende interview med mange af jer. Hvis ikke I havde vist os den velvilje, var projektet ikke blevet til noget.

Med hensyn til terminologien har vi i undersøgelsen og rapporten valgt at bruge begrebet "stammer" i stedet for "person, der stammer". Dette har vi gjort for at lette sproget i rapporten, men også fordi vi ikke ser noget problem i at betegne personen, der stammer, med en "betegnelse". Man siger jo heller ikke "person, der er døv", "person, der ryger", "person, der spiller fodbold", "person, der er mor", "person, der behandler alternativt", etc. Implicit ved man godt, at et menneske er mere end en betegnelse – et menneske er først og fremmest et menneske.

København, august 2003
Dansk Videnscenter for Stammen
Centerleder Per Fabæch Knudsen

1. Indledning

Baggrund for projektet

Ikke sjældent kan man i ugepressen eller andre steder læse om børn, unge eller voksne, der stammer, der er blevet hjulpet af med deres stammen som følge af behandling hos en alternativ behandler¹. Ofte vil der have været anvendt hypnose, men også zoneterapi, healing, naturmedicin og andre alternative behandlinger er blevet nævnt.

Som stammer eller som forældre til et barn, der stammer, med det ”største ønske i verden”, at stammen skal forsvinde, er dette ofte besnærende læsning. Man har måske gået til talepædagog i det etablerede system gennem længere tid – eller gentagne gange – uden dét har fået stammen til at forsvinde.

Så er det naturligvis dejligt at høre, at det kan lykkes for nogen hos en alternativ behandler – og ofte efter kun nogle ganske få sessioner. Det giver håb.

Vi gætter på, at mange stammere eller forældre til børn, der stammer, på den baggrund henvender sig til en alternativ behandler, for at blive hjulpet af med stammen.

Nogle gange sker det også, at folk henvender sig til os her på Dansk Videnscenter for Stammen for at høre, om vi har nogle erfaringer med – ofte en konkret metode af – alternativ behandling af stammen. Vi bliver som oftest svar skyldig, fordi:

- ♦ vi har ikke kendskab til stammere, der er blevet hjulpet gennem alternativ behandling
- ♦ vi har ikke kendskab til alternative behandlere, der har dokumenteret en effekt af deres behandling i forbindelse med stammen
- ♦ vi kan i litteraturen ikke finde nogen systematisk oversigt med beskrivelser af alternative behandlingsformer, der anvendes i forbindelse med stammen
- ♦ vi har ingen dokumenteret viden om effekten af alternativ behandling på stammen.

Når vi har prøvet at søge på alternativ behandling af stammen i litteraturen, har vi kun fundet enkelte udenlandske referencer.²

Da det er en væsentlig opgave for Dansk Videnscenter for Stammen at kunne formidle aktuel viden om problemstillinger i forbindelse med stammen – også problemstillinger, der ikke tilhører det etablerede logopædiske problemfelt – besluttede vi at lave et projekt om alternativ behandling af stammen, som hovedsageligt skulle bygge på undersøgelser af *erfaring* med alternativ behandling.

---

¹ For definition af alternativ behandling i forbindelse med stammen, se side 4

² Se litteraturlisten side 36

Formål med projektet

Formålet med projektet er at give et billede af alternativ behandling af stammen i Danmark: Hvilke alternative behandlingsformer opsøger/tilbydes stammere, hvordan virker den enkelte behandlingsform på stammen, og hvilke resultater/erfaringer har stammere og alternative behandlere med de alternative behandlingsformer.

Definition af alternativ behandling i forbindelse med stammen

I forbindelse med projektet har vi valgt følgende definition på alternativ behandling:

"Alternativ behandling i forhold til stammeområdet er behandling, hvor der ikke arbejdes ud fra en logopædisk forståelsesramme/arbejdsmetode. Den logopædiske forståelsesramme indbefatter også anden behandling (f.eks. fysioterapi og psykologsamtaler), der tilbydes på nogle taleinstitutter, kommunikationscentre og PPR-kontorer"³.

Definitionen er som sådan en "omvendt definition", hvorfor den bliver meget bred og åben for mange forskellige typer af behandling. Dette er tilsigtet, idet det har været vigtigt for os – i vores udmelding til undersøgelsens potentielle deltagere – at fortælle, at vi var interesseret i at høre alle erfaringer, man måtte have med andre former for behandling af stammen end den etablerede, logopædisk baseret behandling.

Projektets metode

Projektets hovedbestanddele er to undersøgelser, nemlig en undersøgelse af stammeres erfaringer med alternativ behandling, og en undersøgelse af alternative behandleres erfaringer med behandling af stammen. Herudover har vi samlet skriftligt materiale om alternativ behandling generelt, og specifikt i forbindelse med stammen.

Arbejdet med projektet har fundet sted i 3 faser:

- I *første fase* udformede vi projektbeskrivelse samt artikel og spørgeskema til brug for stammere, der har prøvet alternativ behandling, og alternative behandlere, der har udført/tilbudt stammere behandling.
- I *anden fase* indsamlede vi viden og erfaringer om alternativ behandling gennem interview med stammere og alternative behandlere samt gennem litteratur om alternativ behandling.
- I *tredje fase* systematiserede og bearbejdede vi den indsamlede viden til nærværende rapport samt artikler i forskellige fagblade.

---

³ I undersøgelsen har vi dog medtaget fysioterapi og psykoterapi i opgørelserne over, hvilke former for alternativ behandling stammere har søgt, idet stammerne ikke har modtaget disse former for behandling på et taleinstitut, kommunikationscenter eller PPR-kontor.

Første fase

I forbindelse med arbejdet i første fase skrev vi en artikel til Foreningen for Stammerne i Danmarks medlemsblad "Udtryk" og Nyhedsbrev fra Dansk Videnscenter for Stammen for at formidle (se bilag), at vi var i færd med at undersøge stammeres erfaringer med alternativ behandling for stammen. Vi udformede et spørgeskema, som vi bad stammerne udfylde og sende tilbage til os. Spørgeskemaet kunne besvares anonymt, men det var også muligt at oplyse, om man ville stille op til et mere dybtgående interview.

Vi henvendte os desuden til taleinstitutterne i Danmark, hvor vi anmodede om at videregive spørgeskemaet til de stammer, der var i behandling på det tidspunkt, hvor vi henvendte os, for at vi kunne få deres eventuelle erfaringer med alternativ behandling med i undersøgelsen.

Endelig henvendte vi os til alternative behandlere gennem en artikel og spørgeskema i SAB-nyt, Sammenslutningen af Alternative Behandlere i Danmarks medlemsblad (se bilag), for at finde frem til nogle med erfaring i behandling af stammen. Vi bad behandlerne udfylde spørgeskemaet og sende det tilbage til os. Det var muligt at besvare spørgeskemaet anonymt, men det var også muligt at oplyse, om man ville stille op til et mere dybtgående interview. Vi kom desuden i kontakt med alternative behandlere gennem henvisninger fra stammer og andre alternative behandlere.

Anden fase

På baggrund af de returnerede spørgeskemaer udformede vi nogle spørgsmål til brug for interview af hhv. stammer og alternative stammebehandlere (se bilag).

I anden fase indsamlede og læste vi endvidere litteratur om alternativ behandling. Vi lavede endvidere et fornyet forsøg på at få flere stammer til at melde sig til undersøgelsen gennem en ny artikel i Foreningen for Stammerne i Danmarks medlemsblad, "Udtryk".

Tredje fase

I tredje fase systematiserede og bearbejdede vi de indsamlede data fra de to undersøgelser til brug for nærværende rapport. Rapporten er bygget således op:

Først opgøres antallet af deltagere i undersøgelserne. Dernæst opgøres de forskellige typer af alternativ behandling, som stammer har søgt. Dette efterfølges af begrundelser for at søge alternativ behandling. Dette følges op af stammernes erfaringer med alternativ behandling, der igen følges op med de alternative behandleres erfaring med behandling af stammen. Afslutningsvist bliver de forskellige erfaringer diskuteret, og vi konkluderer resultatet af projektet.

På baggrund af rapporten skriver vi artikler til diverse fagblade.

Projektets begrænsninger

Projektet er ikke baseret på videnskabelige undersøgelser, hvilket indebærer, at resultaterne af undersøgelserne ikke kan gøres til genstand for *generelle konklusioner* om alternativ behandling af stammen.

De to undersøgelser er metodisk set for tilfældige og usystematiske i deres vidensindsamling til, at de kan kaldes "videnskabelige": Spørgeskemaerne henvendt til stammere blev sendt ud sammen med medlemsbladet for Foreningen for Stammere i Danmark og spredt ud via talepædagoger på taleinstitutter til et ukendt antal mennesker. Det betyder, at vi ikke ved hvem og hvor mange, der har fået spørgeskemaet, og hvem og hvor mange af dem, der har erfaring med alternativ behandling, der har læst spørgeskemaet og har ønsket at besvare det. Derfor ved vi heller ikke, hvor stor en procentmæssig del de indkomne svar udgør af de "potentielle besvarere" – og dermed hvor repræsentative besvarelsener er.

En tilsvarende problemstilling gør sig gældende i forhold til undersøgelsen med de alternative behandlere.

Det er endvidere en begrænsning i projektet, at der har deltaget et så relativt lille antal stammere i undersøgelsen, – og at stammerne enten er medlem af Foreningen for Stammere i Danmark, eller/og – på tidspunktet for undersøgelsen – var i behandling på et taleinstitut. Dette kan give en skævhed i alderssammensætningen og i stammens betydning for den enkelte i forhold til den gennemsnitlige population af stammere.

2. Resultatet af undersøgelserne

Undersøgelserne i tal

Vedr. stammere

Alt i alt besvarede 17 mennesker spørgeskemaerne vedr. erfaringer med alternativ behandling af stammen. 16 af besvarelsenerne kom fra voksne stammere, der i alder spredte sig fra 18-56 år, mens én besvarelse kom fra en mor til en dreng på 6 år, der stammer. En af besvarelsenerne kunne ikke bruges, da spørgsmålet om hvilken alternativ behandling, der var blevet prøvet, var besvaret med "talepædagogik" – og ellers ikke andre oplysninger.

12 svarede, at de gerne ville interviewes mere dybtgående. Af forskellige grunde er det ikke lykkedes os at interviewe 2 af de 12. De 4 af interviewene er foretaget som telefoninterviews, mens 6 er foretaget enten på Dansk Videnscenter for Stammen eller hos den enkelte stammer.

Vedr. de alternative behandlere

Vi har i alt fået svar fra 18 alternative behandlere. Af forskellige grunde er det ikke lykkedes os at interviewe 3, så i alt er 15 alternative behandlere blevet interviewet. De 14 er foretaget som telefoninterviews, mens 1 er foretaget hos den alternative behandler.

Hvilke typer af alternativ behandling har stammere opsøgt?

Nedenfor følger en liste over hvilke typer af alternativ behandling, som stammerne har prøvet. Vi har medtaget alle de typer af alternativ behandling, der er fremkommet i besvarelsenerne, altså både fra de interviewede, og fra de, der ikke er blevet interviewet.

Typer af alternativ behandling ⁴	Interviewede	Ikke-interviewede	I alt
Afslapningsterapi/holistisk afspænding	1	1	2
Akupunktur	4	2	6
Fysioterapi ⁵	1		1
Healing	3		3
Heilurytmi (Rudolf Steiner)		1	1
Holotropi	1		1
Hypnose	3	2	5
Irisanalyse	1		1
Kinesiologi	4		4

⁴ For beskrivelser af de forskellige behandlingsformer henviser vi til Videns- og Forskningscenter for Alternativ Behandling's hjemmeside www.vifab.dk eller andre hjemmesider som f.eks. www.alternativinfo.dk og www.krystalkuglen.dk

⁵ Hvis den fysioterapeutiske behandling havde fundet sted som en del af arbejdet på et taleinstitut, kommunikationscenter eller PPR-kontor, havde det ikke været betragtet som alternativ behandling i dette projekts sammenhæng.

Kiropraktik	1		1
Klog mand/kone	2		2
Kranio-sakral Terapi	2		2
Lydmassage		1	1
Musikterapi	1		1
Naturlægemedlet Mattram (Matremin)	1		1
Psykoterapi/samtaleterapi ⁶	3		3
Rolfing	1		1
Sangpædagogik	1	1	2
Yoga	1		1
Zoneterapi	4		4

Som det fremgår af oversigten, er "topscorerne" blandt alternative behandlinger hos deltagerne i undersøgelsen akupunktur, hypnose/hypnoterapi, kinesiologi og zoneterapi.

Begrundelser for at søge alternativ behandling

Der er tre typer af begrundelser for at søge alternativ behandling af stammen:

- ♦ stammen har ønsket "helbredelse" for stammen
- ♦ stammen har henvendt sig til en alternativ behandler i anden sammenhæng, og har villet finde ud af, om den alternative behandling også kunne hjælpe på stammen, eller den alternative behandler har tilbudt hjælp til stammen samtidig med behandling af det andet problem
- ♦ andre (typisk forældrene) har opfordret stammen til at prøve alternativ behandling

Stammen ønsker "helbredelse" for stammen

Knap halvdelen (7) af stammerne i undersøgelsen har henvendt sig til en alternativ behandler med ønsket om at blive fri for stammen eller – i det mindste – at få stammesymptomerne formindsket. Nogle gør det i "desperation" over deres stammen, andre fordi der nu skulle "ske noget" med stammen. En har gjort det med begrundelse i, at den talepædagogiske stammebehandling, han indtil da havde modtaget på et taleinstitut, hjalp på det tale tekniske plan, mens alle hans oplevede følgevirkninger af stammen ikke var blevet afhjulpet – motivationen for ham var at komme af med nogle af stammens følgevirkninger.

Andre har oplyst, at de trods gentagne forsøg, ikke er blevet hjulpet med deres stammen hos talepædagoger på kommunernes PPR-kontorer eller amternes taleinstitutter, hvorfor de har villet prøve andre metoder.

⁶ Hvis den psykoterapeutiske behandling havde fundet sted som en del af arbejdet på et taleinstitut, kommunikationscenter eller PPR-kontor, havde det ikke været betragtet som alternativ behandling i dette projekts sammenhæng

Alternativ behandling for andre problemer

Godt og vel en fjerdedel (5) af stammerne har i forbindelse med behandling hos en alternativ behandler for andre "problemer" end stammen, talt med behandlerne om, der kunne gøres "noget" ved stammen. Eller stammeren har erfaret, at behandlingen for det andet "problem" også har haft en effekt på stammen. En af de interviewede (en forælder) oplyste, at deres erfaringer med alternativ behandling af deres datter (i anden sammenhæng), gjorde at de tænkte, at det måske også kunne hjælpe på sønnens stammen.

Andre har opfordret stammeren til at søge hjælp

Cirka en fjerdedel (4) søgte hjælp hos alternative behandlere på opfordring fra andre, typisk forældre. I nogle tilfælde har stammerne ageret "prøveklude" for f.eks. familiemedlemmer eller andre, der har uddannet sig til alternativ behandler. En af stammerne i undersøgelsen oplevede, at stammen ikke var hans problem, men andres – og at hans mor nærmest "sparkedede ham af sted" til behandling hos forskellige alternative behandlere. En anden indvilgede i at gå til alternativ behandling for at glæde sin far (men også for at slippe af med sin stammen).

Hvad var begrundelserne for at søge netop *de* alternative behandlere?

I langt de fleste tilfælde er det ikke nærmere begrundet, hvorfor de enkelte stammere har søgt hjælp hos netop den eller de alternative behandler(e). Nogle har læst noget om "nogen", der var blevet hjulpet af med stammen, mens andre har hørt om – eller kender nogle – der har prøvet forskellige former for alternativ behandling. Endelig har begrundelserne for nogle været kendskab til den alternative behandler på et familiært eller bekendtskabsmæssigt plan.

Stammernes erfaringer med alternativ behandling

I det følgende sammenfatter vi de enkelte stammernes erfaringer med alternativ behandling. Vi har valgt først at beskrive erfaringerne for hver enkelt stamme særskilt, hvorefter vi sammenfatter dem på tværs af de forskellige former for alternativ behandling, der har været anvendt.

Erfaringer, beskrevet af de ikke-interviewede

A.

Mand, 40 år, har prøvet akupunktur og hypnose, én gang for begge terapiformers vedkommende for ca. 20 år siden i håbet om en hurtig og nem "helbredelse".

Erfaring med alternativ behandling: *"Absolut ingen følelig effekt af den alternative behandling".*

B.

Kvinde, 24 år, har prøvet sangtræning, heileurytmi og lydmassage for hhv. 16, 15 og 10 år siden.

Erfaring med alternativ behandling: *Sangtræningen har hjulpet på stammen, mens heilurytmien ikke har hjulpet. B. ved ikke om lydmassagen har hjulpet.*

B. skriver videre: "Åndedrætstræning i det hele taget virker tilsyneladende på min stammen, afslapning af stemmebåndet. Men min tiltro til hypnose, forskellige kure m.v. er ikke stor".

C.

Kvinde, 22 år, har prøvet afslapningsterapi for ca. 10 år siden.

Erfaring med alternativ behandling: *Behandlingen har ikke hjulpet.*

D.

Kvinde, 22 år, har prøvet hypnose for ca. 3 år siden for at "forbedre" sin stammen.

Erfaring med alternativ behandling: *Behandlingen har ikke hjulpet.*

D. skriver videre: "Jeg tror ikke den hypnotisør, jeg var hos, var særlig meget inde i hypnose omkring stammen. Derfor tror jeg ikke det hjalp. Han virkede ikke særlig professionel".

E.

Mand, 22 år, har prøvet akupunktur for ca. 2 år siden.

Erfaring med alternativ behandling: *Behandlingen har ikke hjulpet.*

Erfaringer, beskrevet af de interviewede

F.

Mand, 35 år, har prøvet hypnose og kinesiologi for hhv. 14 og 12 år siden. F. opsøgte hypnotisøren, fordi han havde hørt om en med et andet taleproblem, der var blevet hjulpet. Han opsøgte kinesiologen, fordi han havde hørt om en anden, der havde prøvet det. F. prøvede begge behandlingstyper 4-5 gange. F. har gået til talepædagog i folkeskolen og har i 8., 9. og 10. klasser været på 3 måneders ophold på et taleinstitut. Går til stammebehandling på et taleinstitut på interviewtidspunktet.

Erfaring med alternativ behandling: *Behandlingen har ikke hjulpet.*

F. mener selv, at han ikke troede nok på det, og nok opgav for tidligt. Han er måske stoppet midt i noget. F. oplevede kinesiologi som meget behageligt. Behandleren talte med F. om, hvordan han havde det med stammen, men F.'s erfaringer med hypnose er, at det virkede meget "klinisk" – der blev ikke talt om stammen eller hvordan F. havde det.

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Hypnotisøren havde givet udtryk for, at han hverken havde erfaring eller viden om stammen. Kinesiologen havde sagt, at hun kunne hjælpe F. med hans stammen. Hendes forståelse var, at stammen skyldtes spændinger i nogle muskler, og at der var et psykisk element i stammen. Hun havde tidligere erfaringer med behandling af stammen.

G.

Kvinde, 33 år, har fået foretaget en irisanalyse og har lært sig en speciel form for yoga, Svaroopa Yoga, som hun dyrker 2-2½ time hver dag. Går i samtaleterapi (gruppeterapi) en gang om ugen ved interviewtidspunktet. Har endvidere prøvet kranio-sakral terapi. G. har tidligere positive erfaringer med alternativ behandling. I forbindelse med besøg hos en alternativ behandler (antroposofi) i anden sammenhæng for cirka 3 år siden talte G. med ham om stammen, og han foretog en irisanalyse. Denne viste, at G. havde nogle problemer med nyrerne, og hun fik et homøopatisk produkt, der fjerner "angsten fra nyrerne".

Behandlingerne hos denne alternative behandler har ellers bestået i samtaler og

gruppesamtaler med folk med forskellige problemstillinger (pt. 1 gang om ugen). Igennem træning i at blive i tankeprocesserne (en form for fokusering) har G. lært at koncentrere sig om det, hun vil sige, i stedet for at tænke på stammen. I Svarooopa Yoga trænes vejrtrækningen og G. lærer at afspænde først halebenet, og derefter rygsøjlen opad (hele centralnervesystemet). Har hos Svarooopa Yoga-læreren også fået nogle homøopatiske dråber.

Erfaring med alternativ behandling: *De alternative behandlinger hjælper. Samtalerne med den alternative behandler, der også udførte irisanalysen, træning i fokusering af tankeprocesserne og Svarooopa Yoga træning har hjulpet G. meget. Hun oplever at have fået mere styr på sig selv, mere selvværd – og oplever, at der næsten ikke er nogen stammen tilbage.*

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Den første alternative behandler mener, at stammeres nyrer er belastede. Han mener endvidere, at stammen er psykisk betinget, og at stammeren ikke er helt med i, hvad der sker lige her, ”stammere træder lidt ud af sig selv baglæns”. Svarooopa Yoga-læreren mener stammen har sammenhæng med åndedrættet.

H.

Mand, 41 år, har prøvet psykoterapi for 2-3 år siden. H. synes han var blevet hjulpet på det ”taletekniske” plan i sin behandling på taleinstituttet, men han oplevede, at alle de psykologiske følgevirkninger af stammen ikke var blevet afhjulpet. H. meldte sig derfor først på et forløb over tre weekender med psykoterapi arrangeret af Foreningen for Stammere i Danmark. Det gav mod på mere, så de tre weekendkurser blev fulgt op af to weekedkurser samt 7-8 individuelle behandlinger. Den individuelle behandling bestod i samtaleterapi, ikke specifikt omkring stammen, men om H.’s generelle situation.

Erfaring med alternativ behandling: *Behandlingen har hjulpet. H. oplever, at han i dag er blevet mindre irriteret, hvor han før let kunne fare op over ”ingenting”. Hans pludselige aggressioner er blevet mindre og sjældnere forekommende. Stammen opleves ikke at være så stort et problem mere. H. har fået et værktøj til at klare sin tilværelse – behandlingen har flyttet fokus væk fra stammen. H. tilføjer, at ”behandlingen reddede mit liv”.*

Den alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Psykoterapeuten kendte til stammen i kraft af, at hun er gift med en, som også stammer, og som har arbejdet med sin stammen. Ellers er H. ikke klar over, hvilken grundlæggende forståelse psykoterapeuten havde af stammen.

I.

Mand, 56 år, bruger naturlægemidlet (Mattram) Matremin mod stammen. Oprindeligt søgte han hjælp i naturmedicinen mod migræne for 5 år siden, men opdagede, at Matremin også havde en effekt på hans stammen. I. har gået til talepædagog flere gange i sit liv, og har i en periode som barn ”boet” på et taleinstitut. Går til stammebehandling på et taleinstitut på interviewtidspunktet.

Erfaring med alternativ behandling: *Behandlingen har hjulpet noget. I. oplever, at pillerne tager toppen af de hårde blokeringer.*

I. oplyser videre, at medicinen har en modsat effekt af kaffe, der får I. til at føle en mærkbar øget muskelspænding. – Får ikke så mange spændinger i skulder og ryg, når han tager Matremin. I. har to gange prøvet at holde op med at tage medicinen, men da tog spændingerne til igen. Har tidligere prøvet andre alternative behandlingsformer uden effekt (for 20-30 år siden prøvede I. at drikke en af Dr. Wolles teer (efter anbefaling af Dr. Wolle), han prøvede at arbejde med biofeedback hos en terapeut, og også hypnose – alt sammen uden effekt).

J.

Mand, 36 år, har prøvet akupunktur, fysioterapi, healing, kinesiologi, kiropraktik, rolfiing, sangpædagogik og zoneterapi i forskellige perioder fra starten af 1980'erne og fremefter. J. oplyser, at han for det meste blev slæbt til de alternative behandlere af sin mor, der havde hørt eller set dem omtalt. Stammen var egentligt ikke J.'s problem, men andres. Moderen var bekymret over J.'s stammen og forsøgte at hjælpe ham. J. gik til talepædagog i folkeskolen og har været på et 10 ugers ophold på et taleinstitut i 9. klasse. Går til stammebehandling på et taleinstitut på interviewtidspunktet.

Erfaring med alternativ behandling: *Generelt set har de forskellige behandlinger ikke hjulpet. Kun sangpædagogikken fik J. noget mere ud af. Jo mere "alternative" behandlerne har været, jo mere har de lovet, at J. kunne blive stammefri, mener J.*

J. mener videre, at udover den afslappende effekt, der er ved flere af behandlingsformerne, så har der ikke været nogen effekt. "Hvis jeg havde brugt pengene på whisky, så havde jeg nok fået det samme ud af det". – Sangpædagogen havde en god indsigt i stemmen som instrument, og det synes J. var spændende at arbejde med. J. tror ikke overførselsværdien mellem sang og tale er så stor, men J. kan bruge den til at få en bedre vejtrækning og få en form for kontrol over stemmen, som måske kan overføres til talen. Især ved højtlesning. J. blev mere klar over, hvordan han brugte sin egen stemme, og det hjalp også J. til at blive mere glad for sin stemme. "Det er jo også en positiv oplevelse... som stammer tror jeg ikke, der er mange, der er særlig glade for deres stemme".

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Den forklaring som J. har fået er, at stammen er en fejl eller skade et eller andet sted i nervebanerne, hvilket gør, at signalerne ikke altid når frem, derfor er man nødt til at sende det samme signal igen – der sker en eller anden form for kortslutning på en eller anden måde. Langt den største del af de behandlere J. har været i kontakt med, arbejder med en teori om at man kan afhjælpe det med afspænding. De alternative behandlere har givet udtryk for, at deres behandling kunne afhjælpe J.'s stammen. Nogen har sagt, at stammen vil kunne holde helt op, andre har kun lovet en eller anden form for forbedring. Andre igen at de ikke var sikre på, at de kunne hjælpe, men at de gerne ville prøve. J. vil ikke afvise, at den alternative behandling kunne have haft en større effekt, hvis han selv havde opsøgt den i stedet for, at det var hans mor, der pressede på. Men selvom han havde troet på den, er J. overbevist om, at der ikke ville være nogen varig effekt af behandlingerne.

K.

Kvinde, 34 år, har prøvet akupunktur (vaccumterapi), healing, hypnose, kinesiologi (og blomstermedicin), klog mand og zoneterapi, da hun var mellem 8 og 15 år gammel. Behandlingerne strakte sig fra en enkelt gang til adskillige gange i en periode over flere måneder. Det var K.'s far, der opsøgte de alternative behandlere. K. indvilligede, dels for at glæde sin far, dels for at slippe for sin stammen. K. har gået hos talepædagog 1 gang ugentligt hele sin skoletid. I 10. kl. var hun 2 gange på et 10 ugers ophold på et taleinstitut, hvor hun boede på taleinstituttet. K. har derudover været på mange weekendkurser. Har også gået i en voksengruppe i 1988 i 5 mdr., og som voksen gået til talepædagog 1 gang ugentligt i 2 år.

Som 22-årig begyndte K. at gå til psykolog på et taleinstitut i 2 forløb over 3 år i alt. Har de sidste 10 års tid ikke opsøgt behandling, da hun har trængt til "bare at være K.", hvor stammen ikke skulle fylde så meget.

Erfaring med alternativ behandling: *Behandlingerne har ikke hjulpet. Dog oplyser K. at alle behandlingsformerne havde en virkning et par timer. K. tror, virkningen skyldes, at hun var blevet bevidst om, at hun var mere afslappet, og fordi hun passede på ikke at stamme for at glæde sin far. Reelt kunne hun ikke mærke noget.*

K. var spændt forud for behandlingerne. K. troede de første par gange, at det skulle lykkes at fjerne stammen, men efterhånden mistede hun troen, og de sidste par alternative behandlinger var for hendes fars skyld. – K. har som voksen gjort sig mange tanker om alternativ behandling. Hun oplevede den som noget negativt. Det bekræftede hende i, at noget var galt med hende, at noget skulle fjernes. Faderen tog hende til alternativ behandling i bedste mening, men det virkede modsat.

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Alle behandlere har ifølge K. opfattet stammen som noget, der var uønsket, noget, der skulle fjernes – bortset fra en hypnotisør, der ifølge K. havde en mere korrekt forståelse, nemlig at problemet lå hos forældrene. Alle de alternative behandlere har ifølge K. givet udtryk for at stammen kunne fjernes. Om de har troet på det eller ej, ved K. ikke. K mener, at behandlerne må have troet, at stammen var "en eller anden ting i kroppen" de kunne fjerne, eller også ville de bare score penge, eller måske begge dele.

L.

Dreng, 6 år, har prøvet zoneterapi, kranio-sakral terapi og musikterapi. L. fik zoneterapi for cirka 4 år siden. For 3 år siden fik han sine første behandlinger med kranio-sakral terapi (moderen får også kranio-sakral terapi, typisk dagen før eller dagen efter L.), og for 2 år siden begyndte han i musikterapi. L. har gået til talepædagog i gruppe i 1½ år. Første år gik fint, men det sidste halve år var ifølge moderen "forfærdeligt" for L.

Moderens erfaringer med alternativ behandling: *Behandlingerne med kranio-sakral terapi og musikterapi hjælper L., mens zoneterapi ingen virkning havde på L.s' stammen.*

Dog oplyser moderen, at zoneterapien gjorde, at L. faldt helt til ro, når han modtog behandling. Kranio-sakral terapien har en mærkbar virkning på L.'s stammen i løbet af 24 timer efter behandlingen. Ved et tilfælde opdagede de, at hvis moderen ikke får behandling inden eller samtidig med L., har det ikke samme effekt på L. Dette skyldes ifølge moderen måske, at hun var med til at stresser L. (overfølsom overfor moderens stemninger etc.). Kranio-sakral terapi er med til at give L. kontrol over sin stammen – og effekten af en behandling kan sagtens vare 2-3 måneder. – Musikterapien giver L. selvtillid, han stammer ikke, når han går derfra, men der er ingen langtidsvirkning. Det er med til at give L. en ro, et fristed, hvor han kan få lov til at boltre sig.

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Zoneterapeuten og kranio-sakral terapeuten er samme person, og hun havde ingen erfaringer med stammen, men ville gerne prøve for at se, om hun kunne hjælpe. Behandlerens forståelse af og kendskab til stammen er opstået i dialog med forældrene, men behandleren har også den opfattelse, at der er en ubalance i kranio-sakral systemet, som skal afbalanceres. – Musikterapeuten havde ingen erfaring med stammen inden behandlingens start.

M.

Kvinde, 25 år, har prøvet akupunktur, healing, hypnose, kinesiologi og klog kone da hun var mellem 14 og 18 år. M. opsøgte de alternative behandlinger af "desperation – alt skulle prøves". Det var på M.'s initiativ, men det var hendes forældre, der fandt frem til de alternative behandlere. M. gik til akupunktur hver 14. dag i en periode på 1 år, til kinesiolog flere gange (men kan ikke huske hvor ofte) og til healing i flere omgange, cirka 10 gange i alt. M. prøvede 2 forskellige hypnotisører, og var også hos 2 forskellige kloge koner. M. har gået til flere forskellige talepædagoger gennem hele sit skoleforløb. M. har både gode og

dårlige erfaringer med den talepædagogiske behandling. Går til stammebehandling på et taleinstitut på interviewtidspunktet.

Erfaring med alternativ behandling: *De alternative behandlinger havde ingen effekt på stammen.*

Det viste sig, at M. ikke var modtagelig overfor hypnose. I stedet indtalte hypnotisøren nogle bånd til M., der skulle virke som meditation og afslapning, hvad det også var. Healing var også meget afslappende. Kinesiologen sammensatte en diæt, som M. opfattede som meget belastende at følge. M. måtte ikke spise bl.a. hvede og sukker, og skulle samtidig tage nogle urtemidler. "Ingen effekt".

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Generelt manglede de alternative behandlere forståelse af stammen, men M. understreger, at det var hende, der opsøgte dem og overtalte dem til at prøve at behandle hende. De udgav sig ikke for at have en forståelse. De vidste ikke nok, men havde en del fordomme om stammen, som f.eks. at stammen er forårsaget af usikkerhed, generthed, nervøsitet. De havde generelt ingen forståelse for den psykiske del af stammen. Akupunktøren var ifølge M. meget interesseret, men havde heller ingen forståelse. Han var den af de alternative behandlere M. kom til at kende bedst. De to kloge koner var dem, der havde størst tro på deres behandling. De var skråsikre, "det skulle de nok lige klare". De andre var fra starten skeptiske, og sagde "nu må vi se".

N.

Kvinde, 18 år, har prøvet akupunktur og zoneterapi for hhv. 7 og 4 år siden. N. havde været igennem flere 8-ugers kursusforløb på et taleinstitut som ikke hjalp hende, hvorfor hun ville prøve noget andet. N. havde 8 behandlinger hos akupunktøren, og 12 behandlinger hos zoneterapeuten. Det var forældrene, der havde hørt om akupunktøren, mens N. havde "talt med en, der kendte en, som mente, at zoneterapi måske kunne hjælpe". N. går til psykolog på et taleinstitut på interviewtidspunktet.

Erfaring med alternativ behandling: *Akupunktur hjalp ikke, men zoneterapien har hjulpet N. på den måde, at hun blev mere afslappet.*

Samtidig med zoneterapien fik M. også vitaminpiller (Omnimin), der sammen med zoneterapien gjorde, at N. fik det bedre. Zoneterapien gjorde noget "psykisk" ved N. Der var ingen samtale i nogen af behandlingerne – kun akupunktur og zoneterapi. N. oplevede ikke behandlingerne ubehagelige, men det var heller ikke sådan, at hun nød det.

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: Akupunktøren havde ingen viden om stammen, men vidste kun det, som N. og hendes forældre fortalte om stammen. Zoneterapeuten havde en vis viden om stammen. Akupunktøren havde ikke sagt noget om et eventuelt behandlingsresultat, mens zoneterapeuten havde givet udtryk for, at hun kunne hjælpe N. med anspændtheden. N. blev hjulpet med anspændtheden af zoneterapeuten, men kort tid efter behandlingens afslutning forsvandt effekten.

O.

Kvinde, 46 år, har prøvet holistisk afspænding, psykoterapi og holotropi. O. opsøgte den holistiske afspændingspædagog pga. smerter i lænden. I behandlingen kom der så mange ord på hendes oplevelser, at afspændingspædagogen henviste O. til en psykoterapeut. Under arbejdet med psykoterapeuten, der strakte sig over 1½ år, henviste hun O. til holotropi, der er en "behandlingsform" baseret på Stanislav Grofs teorier, hvor man bruger åndedræsteknikker (hyperventilation) og samtidig lytter til høj musik for at nå ned til nogle af de samme bevidsthedstilstande (komme i en slags trance-tilstand), som Grof tidligere brugte LSD til at kunne nå.

Erfaring med alternativ behandling: Den holistiske afspænding havde ingen indflydelse på stammen, men har givet O. en større kropsbevidsthed. Psykoterapien og holotropien har givet O. større selvværd, der igen har spillet ind på O.'s oplevelse af sin stammen.

De alternative behandleres viden om/forståelse af stammen: O. søgte ikke alternativ behandling pga. stammen. Det var først i kontakten med psykoterapeuten, at stammen som problem dukkede op, og psykoterapeuten sluttede, at det var noget med "angst". I holotropi fungerer psykoterapeuten ikke som "behandler", men som "mediator" for klientens egne forestillinger og oplevelser. I holotropi havde terapeuten en formodning om, at når O. oplevede stammen som problem, var det noget hun kunne arbejde videre med.

Stammernes vurdering af effekten på stammen af de enkelte typer af alternativ behandling

I det følgende sammenfatter vi stammernes vurderinger af effekten af behandlingen i forhold til de forskellige typer af alternativ behandling, der er blevet søgt. Både erfaringer fra de interviewede og de ikke-interviewede stammere er med i sammenfatningen.

Afslapningsterapi/holistisk afspænding:

Afslapningsterapi er blevet prøvet af en af de ikke-interviewede, mens holistisk afspænding er blevet anvendt af en af de interviewede.

Vurdering af effekt: Ingen effekt på stammen af afslapningsterapi, og ingen effekt på stammen af behandling med holistisk afspænding, dog oplyser den interviewede at have fået en bedre kropsbevidsthed.

Akupunktur:

Akupunktur er den behandlingsform, der er blevet søgt af flest stammere i undersøgelsen. Fire stammere vi interviewede, og to stammere, der ikke blev interviewet, har prøvet akupunktur.

Vurdering af effekt: Alle 6 oplyser, at der ingen effekt var på stammen af behandlingen med akupunktur, dog oplyser en af de interviewede, at alle de behandlingsformer (herunder akupunktur), hun har prøvet, havde en virkning "et par timer".

Fysioterapi:

Fysioterapi er blevet søgt af én af de interviewede.

Vurdering af effekt: Der var ingen effekt af behandlingen på stammen.

Healing:

Healing er blevet søgt af tre af de interviewede.

Vurdering af effekt: Alle 3 oplyser, at der ingen effekt var på stammen af behandlingen med healing, dog oplyser en af de interviewede, at alle de behandlingsformer (herunder healing), hun har prøvet, havde en virkning "et par timer". En anden af de interviewede oplyser, at healing var "meget afslappende".

Heileurytmi (Rudolf Steiner):

Heileurytmi (Rudolf Steiner) er blevet søgt af en af de ikke-interviewede stammere.

Vurdering af effekt: Der var ingen effekt af behandlingen på stammen.

Holotropi:

Holotropi er blevet prøvet af en af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Effekt af behandlingen* i form af bedre selvværd, der igen har påvirket egen accept af sig selv som en person, der ind imellem stammer.

Hypnose:

Hypnose er den behandlingsform, der er blevet søgt af næstflest i undersøgelsen. Tre stammere vi interviewede, og to stammere, der ikke blev interviewet, har prøvet hypnose.

Vurdering af effekt: *Alle 5 oplyser, at der ingen effekt var på stammen af behandlingen med hypnose.*

Irisanalyse:

Irisanalyse er blevet anvendt som diagnosticeringsværktøj på en af de interviewede i undersøgelsen.

Vurdering af effekt: *Irisanalysen ledte til behandling med et homøopatisk produkt og samtaleterapi, hvor samtaleterapi oplyses at have haft en positiv effekt på stammen.*

Kinesiologi:

Kinesiologi er sammen med zoneterapi en af de behandlingsformer, der er blevet søgt af tredje flest stammere i undersøgelsen. Fire stammere, vi interviewede, har prøvet kinesiologi.

Vurdering af effekt: *Alle 4 oplyser, at der ingen effekt var på stammen af behandlingen med kinesiologi, dog oplyser en af de interviewede, at alle de behandlingsformer (herunder kinesiologi), hun har prøvet, havde en virkning "et par timer". En anden af de interviewede oplevede kinesiologi meget behageligt.*

Kiropraktik:

Kiropraktik er blevet søgt af en af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Der var ingen effekt af behandlingen på stammen.*

Klog mand/kone:

Klog mand/kone er blevet søgt af to af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Begge oplyser, at der ingen effekt var på stammen af behandlingen, dog oplyser en af de interviewede, at alle de behandlingsformer (herunder besøg hos en "klog mand"), hun har prøvet, havde en virkning "et par timer".*

Kranio-sakral terapi:

Kranio-sakral terapi er blevet søgt af to af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Begge oplyser, at behandlingen har haft en vi effekt.*

Den ene af de interviewede siger, at hun får "det bedre af kranio-sakral terapi". Den anden (mor til dreng, der stammer) oplyser, at kranio-sakral terapi har en mærkbar effekt på drengens stammen i løbet af 24 timer efter behandlingen.

Lydmassage:

Lydmassage er blevet søgt af en af de ikke-interviewede stammere.

Vurdering af effekt: *Vedkommende ved ikke om der var effekt af behandlingen på stammen.*

Musikterapi:

Musikterapi er blevet søgt af en af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Nogen effekt af behandling* med musikterapi. Den interviewede (mor til dreng, der stammer) oplyser, at drengen ikke stammer, når han går fra musikterapien, at musikterapien giver ham selvtillid, men at der ingen langtidseffekt er.

Naturlægemidlet Mattram (Matremin):

Naturlægemidlet Mattram (Matremin) er blevet brugt af en af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Nogen effekt af behandlingen* med Matremin. Den interviewede oplyser, at Matremin tager toppen af hans hårde blokeringer.

Psykoterapi/samtaleterapi:

Psykoterapi er blevet anvendt af tre af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Alle 3 oplyser, at der var effekt af behandlingen* med psykoterapi/samtaleterapi. Den ene af de interviewede siger, at samtalerne i gruppeterapien og træning i fokusering har hjulpet hende. Den anden af de interviewede siger, at han gennem psykoterapi har fået et værktøj til at klare sin tilværelse – behandlingen har flyttet fokus væk fra stammen. Den tredje af de interviewede siger, at psykoterapien har været med til at bedre hendes selvværd, der igen har påvirket egen accept af sig selv som en person, der stammer ind imellem.

Rolfing:

Rolfing er blevet søgt af en af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Der var ingen effekt af behandlingen på stammen.* Den interviewede oplevede Rolfing meget ubehageligt og voldsomt.

Sangpædagogik:

Sangpædagogik er blevet søgt af en af de interviewede og en af de ikke-interviewede.

Vurdering af effekt: *Begge oplyser, at behandlingen har haft en vis effekt.* Den interviewede siger, at han kan bruge arbejdet med sang til at få en bedre vejtrækning og en form for kontrol over stemmen, som måske kan overføres til talen.

Yoga:

Yoga er blevet søgt og bliver praktiseret af en af de interviewede.

Vurdering af effekt: *Effekt af praktisering af yoga.* Den interviewede oplyser, at Svaroopas Yoga har hjulpet hende meget til at få mere styr på sig selv og mere selvværd – og mindre stammen.

Zoneterapi:

Zoneterapi er sammen med kinesiologi en af de behandlingsformer, der er blevet søgt af tredjeflest stammere i undersøgelsen. Fire af de stammere, vi interviewede, har prøvet zoneterapi.

Vurdering af effekt: 3 oplyser, at der *ingen effekt er på stammen af behandlingen*, mens én oplyser, at der er *effekt af behandlingen* med zoneterapi. Den ene af de interviewede, der ikke oplevede en effekt på stammen, oplyser, at alle de behandlingsformer (herunder zoneterapi), hun har prøvet, havde en virkning "et par timer". En anden af de interviewede (mor til en dreng, der stammer) oplyser, at zoneterapi ikke hjalp på drengens stammen, men gjorde, at han faldt til ro, når han fik behandling. Den interviewede, der oplyste, at der var effekt af zoneterapi, siger, at zoneterapien gjorde noget "psykisk" ved hende, så hun blev mere afslappet og fik det bedre.

Alternative behandleres erfaring med behandling af stammen

I det følgende sammenfatter vi de interviewede alternative behandleres erfaringer med behandling af stammen. Vi har valgt først at beskrive erfaringerne fra hver enkelt behandler særskilt, hvorefter vi i den efterfølgende sammenfatning samler de forskellige behandlingserfaringer (vurderinger af effekten af behandlingerne) på tværs af de forskellige former for alternativ behandling, der har været praktiseret.

De enkelte alternative behandleres erfaringer

I.

Kinesiolog, praktiserer kinesiologisk helhedsterapi. I. har praktiseret kinesiologi i 25 år, og har igennem disse 25 år behandlet cirka 100 stammere. Stammerne har typisk henvendt sig til I. med andre problemer, og I. har så hørt, at de også har stammet. Ifølge I. hjælper den kinesiologiske helhedsterapi på stammen ved at sørge for at blokeringerne opløses, så energierne kommer til at flyde i et frit flow uden begyndelse og ende. Når de gør det, går kroppens selvhelbredende egenskaber i gang. Det er målet at man kan helbrede sig selv. Blokeringerne opløses på tre niveauer ved: 1. *psykisk*, ikke at have negative mennesker omkring sig, være glad, grine, le, danse, 2. *fysisk*, gennem frisk luft, motion, trække vejret, og 3. *kemisk*, kosten.

I.'s forståelse af stammen: I. har haft stammen tæt inde på livet. Hun mener, at stammen er forårsaget af psykisk stress, eller at det kan være en fobi (der også er en psykisk ubalance).

I.'s forventninger til behandlingen: I. behandler ikke, hun *undersøger* og fortæller folk, hvad de skal gøre. Så er det op til den enkelte at finde ud af, om han eller hun er parat til at "gøre arbejdet".

I.'s erfaringer med behandling af stammen: *I. kan kun vurdere effekten af arbejdet med stammen ved at teste den enkelte igen. For de stammere, I. har genundersøgt, er det gået bedre med stammen, men stammen er ikke gået helt væk.*

II.

Kinesiolog, praktiserer pædagogisk kinesiologi. II. har praktiseret kinesiologi i 23 år og har *vejledt* (II. behandler ikke, men rådgiver og vejleder) cirka 10 stammere indenfor de sidste 15-16 år. Nogle af stammerne har henvendt sig til II. pga. stammen, mens andre har gjort det pga. læseproblemer, og hvor der så er blevet arbejdet med stammen sideløbende med arbejdet med læseproblemerne. Gennem muskeltests kan II. se om klientens stammen har en muskulær eller en emotionel årsag. Er der en emotionel årsag, kan kinesiologien hjælpe, idet man kan fjerne det emotionelle stress. Energien kan så strømme frit hen til de steder, der før var blokeret. En stor del af vejledningen af stammere hos II. drejer sig også om at fjerne frygten for at stemmen kan slå knuder. I behandlingen af stammen benytter II. sig af flere indfaldsvinkler, både en emotionel, følelsesmæssig, mental og fysisk indfaldsvinkel.

II.'s forståelse af stammen: II. mener at stammen har mange årsager, og at det altid er en blanding af flere forskellige faktorer (mentale, emotionelle, energetiske og fysiske), der gør, at man stammer.

II.'s forventninger til behandlingen: II. ser generelt sine klienter tre gange, efter hvilke hun vurderer om kinesiologien kan hjælpe. Er der fremskridt at spore efter de tre gange,

forventer II. at hun kan hjælpe stammeren til at komme af med stress i forbindelse med talen.

II.'s erfaringer med behandling af stammen: *II. har positive erfaringer. Hun bedømmer effekten ud fra hvad klienterne siger, og ved at høre om stammeren taler ubesværet. II. ser (i gennemsnit) stammerne 5 gange, afhængigt af årsager til stammen og type af stammen (sværhedsgrad). II. har ikke haft mulighed for at følge op på de stammere, hun har behandlet, og kan derfor ikke sige noget om effekten på lang sigt, men hendes fornemmelse er, at resultatet har været godt (II. går ud fra, at stammerne ville have ringet, hvis de havde fået tilbagefald).*

III.

Psykoteraapeut og hypnotisør. III. har praktiseret som psykoteraapeut med hypnose i cirka 30 år og har behandlet mellem 25 og 50 stammere igennem de 30 år. Stammerne har henvendt sig til III. for at få hjælp i forbindelse med stammen. III. går ud fra at noget traumatisk er sket, og gennem hypnose fører han klienten tilbage til første gang han/hun stammede og spørger til, hvad der skete. Når grunden til stammens begyndelse er bevidstgjort, vil de ubevidste mønstre, der er knyttet til stammen, dukke frem i bevidstheden. III. arbejder med at bevidstgøre de ubevidste strategier, og hvordan de kan bruges i livet. For III. er det et centralt spørgsmål om stammeren vil slippe sin stammen. Han spørger derfor i behandlingsforløbet om: "Hvor meget stammen vil du af med?", "Hvordan oplever du stammen som et problem?", "Skal du gøre noget ved det?", og "Kan du leve med det?". Ud fra stammerens svar finder III. ud af, hvordan han skal behandle. Enhver behandling er individuel pga. individuelle oplevelser af stammen, stammen er et individuelt problem.

III.'s forståelse af stammen: III. mener ikke stammen er en strukturel fejl, men at der er noget følelsesmæssigt involveret. Måske kan et chok være årsag til stammen, eller et traume (forstået som en længerevarende påvirkning fra omgivelserne, f.eks. forhold i hjemmet og mobning i skolen).

III.'s forventninger til behandlingen: III. mener det er svært at have forventninger til behandlingens effekt, idet klienternes historier og problematikker er individuelle – det er svært at forudsige, hvordan en behandling vil forløbe.

III.'s erfaringer med behandling af stammen: *III. mener, at hans behandling har været tilfredsstillende for stammerne. De har fået noget positivt ud af det. De har fået løst de personlige problemer, der er forbundet med stammen og den fysiske side af stammen er blevet formindsket. Stammerne har typisk haft 3-5 sessioner hos III. Det er III.'s erfaring, at stammere sjældent vil af med hele deres stammen pga. de positive sidegevinster stammen giver dem. Andre faktorer, der har indflydelse på i hvor høj grad stammen formindskes er stammerens alder, og hvor længe stammeren har oplevet sin stammen som et problem. III. har ikke haft nogen mulighed for at følge op på de stammere, han har behandlet (bortset fra én stammer, der fik det meget bedre med sin stammen), så han kan ikke sige noget om langtidseffekten generelt.*

IV.

Zoneterapeut og kranio-sakral terapeut, praktiserer zoneterapi og kranio-sakral terapi samt healingsmassage, kinesiologi, organmassage og healing (i forbindelse med stammen har IV. udelukkende anvendt zoneterapi og kranio-sakral terapi). IV. har praktiseret zoneterapi i cirka 5 år og kranio-sakralterapi i 3 år og har behandlet 2 børn for stammen. Ingen af børnene kom oprindeligt pga. stammen, men pga. problemer med hhv. maven og immunsystemet. Da IV. opdagede at børnene stammede, behandlede hun et punkt (med zoneterapi) for talebesvær. Det havde en effekt, men ikke så længe efter den enkelte

behandling. Da IV. havde lært at bruge kranio-sakral terapi prøvede hun at give børnene det, og hun opdagede, at det også havde en effekt, en effekt der varede længere tid efter en behandling end zoneterapi. IV. mener, at det er den afstressende virkning af kranio-sakral terapien, der virker afhjælpende på stammen.

IV.'s forståelse af stammen: IV. oplyser, at hun ingenting ved om stammen, bortset fra, at hun har kunnet se at "det der stress gjorde noget".

IV.'s forventninger til behandlingen: IV. havde ingen forventning til zoneterapien, men havde "lyst til at prøve" at se om det kunne hjælpe. IV. havde større forventninger til kranio-sakral terapien.

IV.'s erfaringer med behandling af stammen: *IV. Det ene barn er holdt op med at stamme (efter behandling med kranio-sakral terapi), mens det andet barn stadig stammer (der har dog været perioder, hvor han ikke har stammet ret meget, og "virkelig kunne styre det", mens han var i behandling. IV. mener derfor, at det er vigtigt med regelmæssig behandling, at man holder det ved lige).*

V.

Kinesiolog, praktiserer indlæringskinesiologi. V. har praktiseret indlæringskinesiologi i 18 år og har arbejdet med cirka 10 stammere for nogle år siden (V. har i dag kun sjældent klienter i behandling). Stammerne henvendte sig til V. for at få hjælp i forbindelse med stammen. V.'s behandling (der ikke skal opfattes som "behandling", men som *afbalancering*) af stammen bestod af 2 dele: I den ene del benytter hun indlæringskinesiologien til at øge hjernesamarbejdet mellem højre og venstre hjernehalvdel og påvirke blokeringer på hjerneplan. Den anden del af behandlingen består i at arbejde med afstresning. V. og stammerne arbejdede med afstresning omkring de situationer, hvor stammerne følte sig pressede. De arbejdede også med vejrtrækningen – og med et "stammetricks" (der er relateret til en central meridian), som går ud på at styre vejrtrækningen, sørge for at vejrtrækningen er så dyb, at maven aktiveres, og så tale på udåndingen i det stammeren puster lidt luft ud, før der siges noget. V. arbejdede endvidere med at spænde af i musklerne i halsområdet.

V.'s forståelse af stammen: V. mener, der er flere aspekter i stammen og at det er meget individuelt. For nogen kan stammen skyldes traumatiske oplevelser i barndommen.

V.'s forventninger til behandlingen: V. forventede fremskridt af behandlingerne – men på hvilket niveau fremskridtet sker er individuelt.

V.'s erfaringer med behandling af stammen: *V. havde positive resultater med de stammere, hun har behandlet. Stammerne holdt ikke op med at stamme, men fik mere kontrol over deres stammen og de stammede også mindre. V. har fulgt op på et nogle af stammerne over nogle år, og effekten har holdt i disse tilfælde.*

VI.

Zoneterapeut og healer, praktiserer zoneterapi, healing og clairvoyance. VI. har praktiseret zoneterapi og healing i 16 år og har behandlet 5-6 stammere på de 16 år, både børn og voksne. Stammerne henvendte sig til VI. for at få hjælp i forbindelse med stammen. VI. mener at stammen skyldes anspændthed, fordi stammeren er angst for at stamme. Hvis stammeren kan være afslappet dér, hvor han er anspændt, kan stammeren sige det, han vil, og få mere selvtillid. VI. mener at hendes behandling kan give stammeren mere tro på sig selv. Den kan hjælpe, men kan ikke fjerne stammen. Afslapning kan gøre, at stammeren kan få kontrol over sin stammen. VI. lærer stammerne en afslapningsteknik, der går ud på at fastholde en afslappet fornemmelse. Når personen er meget afslappet beder VI. vedkommende om at huske denne afslappede situation ved at presse pegefinger og tommelfinger sammen, hvorved den afslappede situation programmeres i hjernen. Når

stammeren er i en anspændt situation, kan han eller hun fremkalde den afslappede fornemmelse ved at presse sin tommelfinger og pegefinger sammen. "Hvis stammeren slapper af i kroppen, slapper stammeren også af i hjernen", mener VI.

VI.'s forståelse af stammen: VI. mener, at "stammen er et eller andet, der foregår rent nervemæssigt". Hun tror, "at der sker en blokering et sted, så nerveimpulserne ikke når derhen, hvor de skal". VI. oplever, at børn, der stammer er meget intelligente børn, der har så meget, de vil af med. Jo mere der blokeres, jo mere ærgerlige og rasende bliver de over, at de ikke kan få det sagt, og det gør stammen værre. Nervøsitet og vrede gør stammen værre.

VI.'s forventninger til behandlingen: VI. havde en forventning om, at stammerne ville blive mere afslappede. Generelt har VI. den holdning, at der skal være en effekt efter 3-6 behandlinger ellers stopper hun behandlingen.

VI.'s erfaringer med behandling af stammen: *VI. mener, at "effekten er nogenlunde, ikke super". Stammerne bliver ikke helt gode, men de er blevet bedre, hvilket betyder, at de stammer mindre, har fået mere kontrol over deres stemme og har fået mere selvtillid. VI. mener stammerne har fået mere mod til at træne videre, fordi de har fundet ud af, at de selv kan gøre noget. VI. har typisk haft stammerne i behandling over 6 gange. Hun ved ikke hvordan langtidseffekten er, da hun ikke har fulgt dem videre, bortset fra en enkelt dreng, som hun fulgte over en årrække. Denne dreng er "blevet bedre".*

VII.

Anvender åndsvidenskabelig irisanalyse, antroposofisk og homøopatisk medicin og samtaleterapi. VII. praktiserer herudover metalterapi, mineralterapi og blomsterterapi. VII. har praktiseret irisanalyse, homøopati og samtaleterapi igennem en årrække, og har indenfor de sidste par år haft cirka 5 stammere i behandling. Stammerne henvendte sig med andre problemer, og så blev "stammen ordnet samtidigt". VII. bruger irisanalyse til at diagnosticere graden af belastning på nyrerne og skjoldbruskkirtlen og til at tage en "biografi", hvor traumatiske hændelser indkredses. Den antroposofiske og homøopatiske medicin bruges til at behandle nyrerne (nyrerne er opsamling for følelseslivet (nyrerne påvirkes af stress), og behandlingen går ud på at dæmpe aktiviteten i nyrerne gennem antroposofisk/homøopatisk medicin). Samtale (antroposofisk psykoterapi) bruges til at behandle angst – herunder anvendes også fokuseringsøvelser, hvor man tænker den samme tanke hver dag med det formål at få kontrol over tanke, følelser og handling, så "ens følelser ikke bestemmer over ens tanker".

VII.'s forståelse af stammen: VII. mener, at "stammen sidder i nyrerne og ikke i halsen". Stammen er ifølge VII. forårsaget af angst tidligt i livet, af overaktivitet i nyrerne (der producerer adrenalin, hvorved kroppen er i konstant alarmberedskab) og af at stammere trækker sig mentalt ("træder lidt ud af sig selv baglæns").

VII.'s forventninger til behandlingen: VII. har ikke forestillinger om behandlingens effekt på forhånd, da det er at sætte begrænsninger. VII. vil bare gøre sit bedste. Effekten afhænger af hvor meget personen vil arbejde med, om personen er indstillet på at arbejde og lære nyt – så virker behandlingen. Hvis personen overlader alt til behandleren, virker det ikke. VII.'s erfaringer med behandling af stammen: *"Den, der er gået ind i det er kommet ud af det. Blevet helbredt om du vil". At komme ud af stammen kræver ifølge VII. 5-6 samtaler/ behandlinger over 1 år, og at man i dette tidsrum laver fokuseringsøvelserne et kvarter hver dag. VII. har fulgt op på én stammer cirka ½ år efter behandlingens afslutning, og han betegner behandlingen som en succes.*

VIII.

Kranio-sakral terapeut og OL-smerteterapeut⁷. VIII. har praktiseret kranio-sakral terapi i 14 år og OL-smerteterapi i 4 år og har haft 2 stammere i behandling, en voksen og et barn. Stammerne henvendte sig til VIII. for at få hjælp i forbindelse med stammen. Kranio-sakral terapi er en helhedsterapi, man arbejder med hele kroppen. Når der er ubalance i den 3. puls⁸ opstår der lidelser. Ubalancer kan opstå ved fødslen, ved slag, ved stress, ved at leve forkert. OL-smerteterapi har kinesiologien som grundlag. VIII. tester sig ind på blokeringer og årsager hertil i kroppens forskellige systemer (fordøjelsessystemet, nervesystemet etc.) – gennem kinesiologiens muskeltest, og arbejder med at løsne blokeringer i bindevævssystemet, og med kroppens energisystem, med meridianerne. De to behandlinger supplerer ifølge VIII. hinanden: Kranio-sakral terapien sætter ind på den fysiske del af problemet, OL-smerteterapien på den psykiske. Formålet med behandlingen er bl.a. at lære klienten at slappe af på en anden måde og at finde og løsne op for traumer og styrke selvtilliden.

VIII.'s forståelse af stammen: VIII. kan ikke udtale sig generelt om stammen, men de årsager til stammen VIII. har mødt, har været chokoplevelser. VIII. mener der kan være flere årsager til stammen.

VIII.'s forventninger til behandlingen: VIII. begyndte behandlingerne uden nogen forventninger, da hun ingen erfaringer havde med stammen. VIII. siger, at klienten skal kunne mærke en effekt efter 3 behandlinger, ellers tyder det på at kranio-sakral terapi ikke virker overfor symptomet.

VIII.'s erfaringer med behandling af stammen: *Den voksne stammer opnåede betydelig mindre stammen og blev stærkere til at klare sit liv. Barnet opnåede at stamme mindre i skolen og fik det bedre. Generelt siger VIII. om langtidseffekten, at "det, der er opnået, går ikke tilbage" – der skal komme en ny ødelæggende påvirkning til for at det bliver værre.*

IX.

Hypnotisør, praktiserer hypnoterapi. Har praktiseret hypnoterapi i 10 år og har behandlet 13-14 stammere indenfor de sidste 1½ år. Stammerne henvendte sig til IX. for at få hjælp i forbindelse med stammen. Behandlingen tillempes den enkelte person, men i grove træk arbejder IX. ud fra, at det er nødvendigt at finde årsagen til stammen. Under hypnose findes frem til de oprindelige situationer og følelser. Men det er ikke nok at fjerne årsagen til stammen. Det er også vigtigt at træne stemmen i at blive flydende, da stammen er blevet en vane for de, der har stammet i mange år. IX. anvender også selvhypnose som redskab. Det bruges til at holde sig selv fast i det nye, og går bl.a. ud på at arbejde med tanker og at tage kontrol over sit eget liv.

IX.'s forståelse af stammen: IX. ser stammen som et symptom på uforløste følelser. Han mener ikke stammen er genetisk eller arvelig. Der kan måske være en arvelighed af psykologisk karakter. IX. ser stammen som et symptom på linje med rødmen.

IX.'s forventninger til behandlingen: IX. forventede at han kunne hjælpe personer, og at hypnoterapi kunne fjerne stammen.

IX.'s erfaringer med behandling af stammen: *IX. har mest succes med yngre stammere, der er mellem 12-20 år. Jo ældre stammere er, jo mindre selvværd og jo flere negative erfaringer har de. De ældre stammere har IX. hjulpet "begrænset", idet hypnoterapien har*

⁷ OL-smerteterapi er en terapiform udviklet af Ole Larsen, se www.ol-smerterapi.dk

⁸ Den 3. puls er pulsen i den væske, der ligger omkring hjernen og rygmarven og dermed centralnervesystemet.

styrket deres selvværd, og har løst op for traumatiske oplevelser, så deres personlighed har ændret sig. De er begyndt at stamme mindre, men stammen er ikke helt væk. Stammerne har typisk været i behandling hos IX. 3-6 gange med 1 måned mellem behandlinger. Han har ikke haft tid til at lave opfølgning, så han kan ikke sige noget om langtidseffekten. IX. er pt. i gang med at udvikle en hypnoterapeutisk metode til behandling af stammen samt en selv-hypnose del til opfølgning.

X.

Hypnotisør. X. har praktiseret i 34 år og har behandlet cirka 10-15 stammere om året. Stammerne henvender sig til X. for at få hjælp i forbindelse med stammen – der kan så blive hægtet andre psykiske problemer på. X. mener at angsten for at tale giver spændinger, og spændingerne giver stammen. Ved at behandle angsten kan man løsne op for spændingerne og mindske stammen. I behandlingen får X. stammeren til at slappe af i kroppen og koncentrere sig, får stammeren til at tænke på åndedrættet, hvilket åbner op til underbevidstheden. Det gør det muligt at påvirke underbevidstheden, så angsten for at tale forsvinder. X. kan ikke behandle de fysiologiske årsager til stammen, kun den angst for at tale, der følger i kølvandet på stammen. "Det er ikke årsagsbehandling men symptombehandling, jeg laver", siger X.

X.'s forståelse af stammen: X. har ikke overvejet årsagerne til stammen. "Det er kemi det hele", siger han og antager, at der måske er talecentre i hjernen, der ikke får de kemiske impulser, de skal have for at fungere normalt. Hvis årsagen til stammen er psykologisk, så sidder det i underbevidstheden, fordi angsten sidder i underbevidstheden. X. mener endvidere, at man ikke skal gøre stammen mere anderledes end andre handicap og skavanker. Vi skal lære at leve med vores forskelligheder, vi skal ikke standardisere os. Stammeren skal acceptere sin stammen og sig selv (sin forskellighed).

X.'s forventninger til behandlingen: X. begynder altid en behandling af stammen med at pointere, at han ikke kan helbrede stammen, men han kan få stammeren til at få det bedre psykisk, til at opleve mindre angst – og det bevirker mindre stammen. X. kan behandle angsten.

X.'s erfaringer med behandling af stammen: X. har fået mange til at stamme meget mindre, tale meget bedre. Han "tager toppen" af taleangsten, får stammeren til at være mere afslappet omkring sin stammen, være mindre fokuseret på sin stammen. X. laver ikke statistik, så han kan ikke sige, hvordan langtidseffekten er.

XI.

Akupunktør. Har praktiseret akupunktur i 19 år og har i de 19 år behandlet 10-15 stammere. Stammerne henvendte sig til XI. for at få hjælp i forbindelse med stammen. Ved behandling af stammen arbejder XI. med mellemgulvet og solar plexus, dvs. han sætter nåle i de led, der er reflekspunkterne for mellemgulvet og solarplexus i hjernen. Han sætter også nåle i de led, der er reflekspunkterne for talecentret i hjernen. Disse punkter sidder i tommelfingerens og storetåens yderste led. XI. fik idéen til at solar plexus-punktet er indgangsdøren til at behandle stammen, da han observerede, at stammere spænder i deres muskler i maven, når de stammer.

XI.'s forståelse af stammen: XI. har ikke har en videnskabeligt underbygget mening om stammen, men der er ifølge XI. ingen tvivl om, at stammen er en fysisk manifestation. Der er heller ingen tvivl om at stress og nervøsitet kan gøre stammen værre. XI. tror ikke stammen skyldes en hjernefejl, han antager at det nok er en brist i underbevidstheden, at stammen er forårsaget af et signal, der kommer forkert.

XI.'s forventninger til behandlingen: XI. havde i begyndelsen en forventning om at behandlingen kunne fjerne stammen, men måtte se i øjnene, at den kun kunne forbedre

stammen. Dog mener XI., at hvis han gav sig til at forske intenst i stammen, ville det kunne lade sig gøre at fjerne stammen ved hjælp af akupunktur.

XI.'s erfaringer med behandling af stammen: XI. har kunnet formindske stammen betydeligt for 65-70% af de stammere, han har behandlet. For de resterende 35% har behandlingen "ikke hjulpet en pind", hvilket kan skyldes, at der er grader for, hvor godt akupunktur virker generelt. For 10% virker det ikke. Desuden har det betydning om XI. er specialist i symptomet eller ej. Hvis han var specialist i stammen kunne han måske komme op på en positiv behandlingseffekt på 80%.

XII.

Akupunktør. XII. har praktiseret akupunktur i over 20 år og har gennem de sidste 15 år behandlet minimum 50 stammere. Stammerne har henvendt sig til XII. primært for at få hjælp i forbindelse med stammen. XII. har i behandlingen fokus på mellemgulvet, fordi luften til tale presses fra mellemgulvet op i lungerne. Han sætter nåle i på akupunkturpunkter for den midterste del af maven for at få mellemgulvet til at slappe af. Og sætter punkter i for psyken, f.eks. sættes nåle i på hjertemeridianen. Det er også med henblik på afslapning. Formålet med behandlingen er at afslappe mellemgulvet og psyken.

XII.'s forståelse af stammen: XII. har prøvet at sætte sig ind hvad stammen er. Han mener mellemgulvet er meget vigtigt. Stammere har kramper i mellemgulvet, der er forårsaget af fysiske ubalancer i kroppen. Der er så ingen jævn strøm af luft som mellemgulvet kan støde op i lungerne. XII. mener vi arver de fysiske ubalancer, både igennem gener og livsmønstre.

XII.'s forventninger til behandlingen: XII. havde ingen forventninger til behandlingen ved den første stammer – "man kan jo prøve".

XII.'s erfaringer med behandling af stammen: XII. har "vældig gode resultater", 80-90% af de stammere, han har haft i behandling, er kommet af med deres stammen. XII. pointerer at stammen kræver mange behandlinger. "Hvis man f.eks. har stammet i 20 år kan man ikke bare lige fjerne stammen". XII. gør ved henvendelsen klienten opmærksom på, at det kræver mange behandlinger at komme af med stammen, måske 40-50 behandlinger over en tidsperiode på ¾ år. XII. har udviklet sin egen metode til behandling af stammen. Han har fundet frem til sin egen kombination af akupunkturpunkter, der virker på stammen - via intuition for hvilket punkter, der skal kombineres samt via støtte i lærebøger for hvilket punkter, der relaterer til hvad i kroppen og psyken. XII. har haft kontakt med cirka halvdelen af de stammere, han har haft i behandling. De kommer cirka 1-2 gange om året for at følge op på behandlingen. XII. mener der er en god langtidseffekt af behandlingen.

XIII.

Underviser i stemmebrug, mundtlig formidling/retorik, drama og sang. XIII. behandler ikke, hun underviser. XIII. har undervist i 20 år og har undervist 6-8 stammere om året i de 20 år. Cirka halvdelen af stammerne har haft en hørbar stammen, mens den anden halvdel har haft en skjult stammen. XIII. har ikke et færdigt system hun arbejder efter, men underviser i anvendelsen af redskaber og værktøjer tilpasset den enkeltes behov og formåen. XIII. tager udgangspunkt i den enkelte elev og tilrettelægger et individuelt undervisningsforløb. Hun lytter efter elevens stemme – hvilke kvaliteter og mangler har den? Arbejder meget med vejtrækningsteknik, da vejtrækningen er basis for en god tale. Værktøjerne bruges bl.a. til at flytte et u hensigtsmæssigt fokus på stemmegivningen til et mere hensigtsmæssigt fokus, der f.eks. kan være vejtrækningen. XIII. arbejder ikke med et idealfokus, med et idealt sted at tale fra og på. Hun prøver at finde de fokuspunkter, hvor talen fungerer mest hensigtsmæssigt for den enkelte. Forsøger at understøtte den enkeltes formåen og de muligheder, der ligger i den enkeltes stemmebånd.

XIII.'s forståelse af stammen: XIII. kan ikke sætte noget prædikat på stammen – hun ved noget om stemmen og stemmebrug. XIII. ser ikke på årsagerne til stemmens beskaffenhed, men på hvordan hun kan få stemmen til at fungere bedst muligt.

XIII.'s forventninger til behandlingen: XIII. havde på forhånd et håb om, at hun kunne hjælpe de hårde stammere. Følte sig mere sikker på, at hun kunne hjælpe de skjulte stammere.

XIII.'s erfaringer med behandling af stammen: *Stammen går ikke væk, men de stammende elever kan bruge redskaberne til at tackle stammen med. Ifølge XIII. "kommer 8 ud af 10 stammere igennem", dvs. at 8 kommer ud efter undervisningen med værktøjer, de kan bruge, "når der går kludder i talen". De resterende 2 ud af 10 får et udbytte af undervisningen, men bruger ikke det, de har lært. XIII. tager kun de elever ind, hun mener hun kan hjælpe. Et undervisningsforløb består typisk af 10 gange. XIII. har ikke mulighed for at følge særlig mange af sine elever, så hun ved ikke meget om langtidseffekten (har kun fulgt enkelte i cirka tre måneder efter undervisningens ophør).*

XIV.

Kinesiolog, praktiserer pædagogisk kinesiologi. Har praktiseret pædagogisk kinesiologi i 12 år og har haft cirka 10-15 stammere i behandling, primært børn. Stammerne har henvendt sig af forskellige årsager, ofte har der været tale om problemer med indlæring, eksamensskræk, at turde åbne munden, selvtillid, skam, etc. I behandlingen fjernes stress på det at være en person, der stammer. Kinesiologen og klienten samarbejder om at nå klientens mål og ønsker om at ændre på noget. Et mål kan f.eks. være at kunne udtrykke sig frit og ubesværet. Behandlingen går ud på at få personen til at hvile i sig selv og acceptere sig selv. Det gør det muligt at fjerne fejlspændinger, stress og afbalancere energien. Nogen kan komme af med stammen, andre med skamfølelser og få et øget selvværd. XIV.'s behandling af stammere går også ud på at afbalancere kraniet, da det giver problemer, hvis noget i kraniet sidder og låser. Kraniet afbalanceres på flere måder, bl.a. via lydfrekvenser, der afbalancerer energisystemet, der igen afbalancerer kraniet. XIV. bruger Dawson programmet⁹ til dette formål.

XIV.'s forståelse af stammen: XIV. har i interviewet ikke konkretiseret sin forståelse af stammen, men kender en del til de logopædiske teorier om stammen, som hun er grundlæggende uenige i, da de ikke er holistiske (de har ikke "energiforståelsen" med).

XIV.'s forventninger til behandlingen: XIV. havde i begyndelsen gode resultater med at behandle stammen, og hun troede derfor, at det var let at behandle stammen. I dag ved hun mere om stammen og ved, at det ikke er så enkelt. Stammen kan være tilbagevendende, fordi folk pådrager sig ny stress. Når XIV. får stammere i behandling, siger hun til dem, at hun ikke kan love dem noget.

XIV.'s erfaringer med behandling af stammen: *XIV. synes det er svært at vurdere effekten af behandlingen. Hun mener at kinesiologien går dybere end konventionel talepædagogisk behandling, da behandlingsformen fjerner stress på følelser og oplevelser relateret til stammen. XIV. har fulgt 4 stammere efter behandlingens ophør, og de er blevet fri for deres stammen.*

XV.

Kranio-sakral terapeut. XV. har arbejdet med kranio-sakral terapi i 9 år, og har i en periode på et år i 1995 også arbejdet med lyd, stemme og vejtrækning. I denne periode behandlede XV. 5-8 stammere. Stammerne henvendte sig til XV. for at få hjælp i forbindelse med stammen. Behandlingen med kranio-sakral terapi bestod i at løsne

---

⁹ Se www.correctivesounds.com for mere information om Dawson-programmet

spændinger i hals, skuldre, mellemgulvet og hoftepartiet. XV. mener at mange ubevidste emotioner er fastholdt som spændinger i underlivet, f.eks. har nogle stammere svært ved at vise vrede. Behandlingen med lyd, stemme og vejtrækning bestod i lydøvelser, vejtrækningsøvelser, at "gå ind i" sin stemme, ind i sin strube, udforske og bruge sin stemme. Stemmetræningen indeholder også at *arbejde med kroppen*: At arbejde med at hente støtte i kroppen, dvs. fra mellemgulvet, de nederste mavemusklere, fra området under navlen. XV. mener mange stammere mangler støtte herfra. Stemmetræningen handler også om *at arbejde med sine ressourcer* og har således en psykologisk effekt.

XV.'s forståelse af stammen: XV. har en personlig erfaring med stammen, og opfatter stammen som en chokreaktion på barndomstraumer hos mennesker, der har et sensitivt nervesystem samtidig med manglende opbakning fra familien. Chokreaktionen får det autonome nervesystem til at "gøre noget unaturligt", dvs. stamme. Chokreaktionen får personen til at spænde i solar plexus (mellemgulvet) og holde op med at trække vejret (hvilket er kropslige reaktioner, der hører til det autonome nervesystem, og som opstår som en reaktion på chok).

XV.'s forventninger til behandlingen: XV. havde et ønske om at videregive, hvad der har hjulpet hende. Hun troede, hun havde fundet nøglen til stammen, da hun selv gik til stemmeterapeut, og havde forventninger om at hendes behandlingsform kunne få stammere til at stamme mindre. Men XV. blev skuffet og holdt op med at behandle stammere.

XV.'s erfaringer med behandling af stammen: *Én af XV.'s klienter stammede meget, og her havde behandlingen en god effekt, for pigen stammede mindre i løbet af behandlingen. De resterende stammere stoppede behandlingen 2-4 måneder inde i behandlingsforløbet, XV. ved ikke hvorfor.*

De alternative behandleres vurdering af effekten på stammen ved de forskellige typer af alternativ behandling

I det følgende sammenfatter vi de alternative behandleres vurderinger af effekten af behandlingen på tværs af de forskellige former for alternativ behandling, der har været praktiseret. I nogle tilfælde, hvor der er foretaget kombinationsbehandling, er det ikke muligt at adskille effekten af de enkelte behandlinger.

Akupunktur:

To behandlere har anvendt akupunktur.

Vurdering af effekt: *Den ene oplyser, at stammen er formindsket hos 65-70% af stammerne. Den anden oplyser, at 80-90% af stammerne er kommet af med deres stammen.*

Antroposofisk og homøopatisk medicin:

En behandler har anvendt antroposofisk og homøopatisk medicin i kombinationsbehandling med samtaleterapi.

Vurdering af effekt: *Ikke specifikt vurderet i forhold til den antroposofiske og homøopatiske medicin.*

Healing:

En behandler har anvendt healing i kombinationsbehandling med zoneterapi.

Vurdering af effekt: *Ikke specifikt vurderet i forhold til healing, men i kombinationsbehandlingen er effekten "nogenlunde", idet stammerne stammer mindre, får mere kontrol over deres stemme og får mere selvtillid.*

Hypnose:

Tre behandlere har anvendt hypnose, den ene som del af psykoterapeutisk behandling.
Vurdering af effekt: *Den ene oplyser, at behandlingen i kombination med psykoterapi har været tilfredsstillende for stammerne, idet de har fået løst nogle personlige problemer, og stammen er blevet formindsket. Den anden har mest succes med 12-20-årige stammere, mens de ældre klienter er "begrænset hjulpet" (dvs. deres selvværd er styrket, deres personlighed er ændret og de stammer mindre). Den tredje oplyser, at han har fået mange til at stamme meget mindre, tale meget bedre og være mindre fokuseret på sin stammen.*

Irisanalyse:

En behandler har anvendt irisanalyse til brug for diagnosticering, der har ledt til kombinationsbehandling med samtaleterapi og antroposofisk og homøopatisk medicin.
Vurdering af effekt: *Kan ikke vurderes.*

Kinesiologi:

Fire behandlere har anvendt kinesiologi i form af hhv. pædagogisk kinesiologi, indlæringskinesiologi og kinesiologisk helhedsterapi.
Vurdering af effekt: *Den ene oplyser, at det er gået bedre med stammen, men at den ikke er væk. Den anden oplyser, at hun har positive erfaringer. Den tredje har positive erfaringer, idet stammerne stammede mindre og fik mere kontrol over deres stammen. Den fjerde mener det er svært at vurdere effekten af behandlingen, men de stammere hun har fulgt, er fri for deres stammen.*

Kranio-sakral terapi:

Tre behandlere har anvendt kranio-sakral terapi, den ene praktiserer også zoneterapi, den anden praktiserer også OL-smerteterapi, og den tredje arbejdede også med lyd, stemme og vejtrækning.
Vurdering af effekt: *Den ene oplyser, at 1 ud af 2 børn er holdt op med at stamme (som følge af behandlingen med kranio-sakral terapi). Den anden oplyser, at 1 ud af 2 opnåede betydelig mindre stammen og blev stærkere til at klare sit liv ved hjælp af kranio-sakral terapi (i kombinationsbehandling med OL-smerteterapi), mens den anden fik det bedre og stammede mindre i skolen. Den tredje oplyser, at én af hendes klienter stammede mindre i løbet af behandlingen, men generelt blev hun skuffet og holdt derfor op med at behandle stammere.*

OL-smerteterapi:

En behandler har anvendt OL-smerteterapi i kombinationsbehandling med kranio-sakral terapi.
Vurdering af effekt: *Ikke specifikt vurderet i forhold til OL-smerteterapi, men i kombination med kranio-sakral terapi opnåede den ene af to stammere betydelig mindre stammen og blev stærkere til at klare sit liv, mens den anden fik det bedre og stammede mindre i skolen.*

Psykoterapi/samtaleterapi:

To behandlere har anvendt psykoterapi/samtaleterapi, den ene også med anvendelse af hypnose, den anden i kombinationsbehandling med antroposofisk og homøopatisk medicin.
Vurdering af effekt: *Den ene oplyser, at behandlingen – hvori der også har været anvendt hypnose – har været tilfredsstillende for stammerne, idet de har fået løst nogle personlige problemer, og stammen er blevet formindsket. Den andens erfaring er, at "den, der er gået ind i det er kommet ud af det. Blevet helbredt om du vil" – men det kræver at stammeren får*

5-6 samtaler/behandlinger over 1 år, og i dette tidsrum laver fokuseringsøvelser et kvarter hver dag.

Stemmebrug:

En behandler har arbejdet med stammernes stemmebrug, herunder med mundtlig fremstilling/retorik, drama og sang.

Vurdering af effekt: *Stammen går ikke væk, men 8 ud af 10 kan bruge redskaberne til at tackle stammen med, "når der går kludder i talen".*

Zoneterapi:

To behandlere har anvendt zoneterapi, den ene praktiserer også kranio-sakral terapi, den anden praktiserer også healing.

Vurdering af effekt: *Den ene oplyser, at zoneterapi havde en kortvarig effekt på stammen. Den anden vurderer ikke specifikt i forhold til zoneterapi, men i kombinationsbehandling med healing er effekten "nogenlunde", idet stammerne stammer mindre, får mere kontrol over deres stemme og får mere selvtillid.*

3. Andre erfaringer med alternativ behandling

I projektperioden har vi modtaget oplysninger om yderligere erfaringer med alternativ behandling af stammen gennem henvendelser til Dansk Videnscenter for Stammen eller til Foreningen for Stammere i Danmark. Det har ikke været muligt at undersøge disse henvendelser nærmere for evt. uddybning af erfaring med alternativ behandling. Vi har alligevel valgt at medtage disse erfaringer her for at kunne give så bredt et erfaringsbillede som muligt (og fortsætter med at navngive stammerne efter alfabetet).

En mand (P.) har sendt en e-mail til Dansk Videnscenter for Stammen med kopi af en meningsudveksling med en anden mand (Q.) via e-mail. Baggrunden er, at P. har lavet en hjemmeside, hvor han præsenterer sin historie med stammen og sine erfaringer med behandling af stammen, herunder hypnose. P. har prøvet hypnose flere gange for stammen i sin ungdom, men det "gav kun negative resultater for mig m.h.t. min stammen. Specielt sidste gang. Aldrig, aldrig mere!", som P. skriver i e-mailen. Q. har set P.'s hjemmeside og har sendt en e-mail til P., hvor han skriver, at han via hypnose er kommet af med sin stammen, og at han ydermere er "bekendt med andre som er kommet af med sin stammen via hypnose". P. har i en e-mail til Q. opfordret ham til at henvende sig til os for at videregive sine erfaringer, da han vidste, at vi var i gang med at lave nærværende projekt. Q. har ikke henvendt sig til os.

En mand (R.) på 83 år har henvendt sig til Foreningen for Stammere i Danmark i et brev, hvor han skriver, at han "stammede frygteligt indtil jeg var 19 år". Han henvendte sig derfor til en hypnotisør og bad ham om at hypnotisere stammen væk (det var i 1939). Hypnotisøren sagde: "Nej, jeg vil hellere lære dig selvsuggestion. Gå hjem, sæt dig i en magelig stol, slap totalt af i både krop og hoved, og sig indvendig, rytmisk, - Jeg kan tale uden at stamme – første dag 4-5 minutter, senere op til 10". På 4. eller 5. dagen opdagede R., at han ikke stammede mere, og han har ikke stammet siden. R. skriver videre: "Senere måtte jeg blive af med et mindreværdskompleks med samme metode, og det hjalp også".

Foreningen for Stammere i Danmark har et debatforum i tilknytning til deres hjemmeside. En mor til en pige på 7 år (S.) har på dette debatforum lagt følgende beretning og forespørgsel: S. har stammet siden hun var 3 år. Tilfældigvis læste moderen i en ernæringsbog af Eva Lydeking-Olsen¹⁰, at for lidt zink i kroppen i forhold til kobber kan give sig udslag i bl.a. stammen. Moderen købte herefter en zinktest, som viste at S. udpræget manglede zink. I en periode på 3 måneder (indtil moderen skriver beretningen i debatforummet) har S. fået en zinktablet hver aften i 14 dage, så en efterfølgende pause på 14 dage, efterfulgt af endnu 14 dages zinktabletindtagelse osv.¹¹ S. får i øvrigt også en c-vitamintablet, som menes at forbedre optagelsen af zink. Ifølge moderen var stammeproblemerne reduceret meget i løbet af nogle dage. I den første 14 dages periode uden zink, var det tydeligt, at S. stammede mere igen, hvilket viste familien, at zinkindtagelsen var god for S. Moderen skriver videre, at fra at have stammet meget, og dermed også haft det svært socialt, er S. "blevet meget mere glad, bliver ikke så hurtigt træt, osv.". Moderen efterlyser andre med lignende erfaringer, men vi er ikke orienteret om, at andre skulle have henvendt sig med erfaringer med indtagelse af zink.

---

¹⁰ Se litteraturlisten

¹¹ Grunden til pauserne i zinkindtagelsen er, at for meget zink kan hæmme optagelsen af andre vitaminer og mineraler, og dermed skabe nye mangler.

4. Opsamling, diskussion og konklusion

I det følgende opsamler vi først erfaringerne fra stammerne og de alternative behandlere, der har deltaget i undersøgelserne. Dernæst diskuterer vi et par af de problemstillinger, vi kan se i det indsamlede materiale. Endelig konkluderer vi til sidst de indsamlede erfaringer.

Opsamling af erfaringerne

Stammernes erfaringer

Stammerne i undersøgelsen har søgt alternativ behandling af forskellige grunde. De fleste fordi de har ønsket at få hjælp til deres stammen eller fordi deres forældre eller andre har opfordret dem til at søge hjælp. Godt og vel en fjerdedel har søgt hjælp for andre problemer, og har så i den forbindelse villet prøve om den alternative behandling også kunne hjælpe på stammen. Nogle har prøvet flere forskellige former for behandling, mens andre kun har prøvet en enkelt eller et par forskellige behandlingsformer.

Sammenlagt har stammerne i undersøgelsen søgt cirka 20 forskellige former for alternativ behandling. Flest har prøvet *akupunktur* og *hypnose*, men også *kinesiologi* og *zoneterapi* er blevet søgt af flere. *Healing* og *psykoterapi/samtaletterapi* er også svar, der går igen, når stammere fortæller hvilke behandlingsformer, de har søgt. I mindre omfang svarer folk *kranio-sakral terapi* og *klog mand/kone*. Ti behandlingsformer nævnes kun en enkelt gang af stammerne i undersøgelsen (se den samlede liste side 7). I langt de fleste tilfælde begrundes stammerne i undersøgelsen ikke, hvorfor de har søgt hjælp hos netop den eller de behandlere, de har søgt hjælp hos, men enkelte fortæller, at de har hørt eller læst om andre stammere, der er blevet hjulpet med en bestemt metode eller en bestemt person, og derfor også ville prøve om det kunne hjælpe dem.

Det er ikke alle stammerne i undersøgelsen, der har oplyst antallet af konsultationer hos de behandlere, de har besøgt. De, der har oplyst antallet siger, at det spænder fra ét enkelt besøg til mange besøg gennem en eller flere længerevarende perioder.

Stammernes erfaringer er, at de alternative behandlere ofte ikke ved ret meget om stammen på et faktisk niveau (bortset fra den information de får af deres klient), og/eller har ikke nogen erfaring med behandling af stammen. Ofte har behandleren dog en generel forståelse af stammen som forårsaget af muskelspændinger, eller mener, at der er et psykisk element i stammen, at der er problemer med nyrerne, at stammen har sammenhæng med åndedrættet, at der er en skade et eller andet sted i nervebanerne, og/eller at der er ubalancer et eller andet sted i systemet. Nogle behandlere har tidligere prøvet at arbejde med stammere, mens andre "gør et forsøg". Flere af behandlerne har ikke villet love nogen effekt af deres behandling, mens andre har stillet i udsigt, at de kunne hjælpe stammeren med hans eller hendes stammen (enten få den til at holde op eller blive meget bedre), eller i det mindste har kunnet afhjælpe nogle af de problemer, stammeren oplever, f.eks. anspændthed.

Ved 10 af behandlingsformerne har der ifølge stammerne overhovedet ikke været nogen effekt. Det drejer sig om *akupunktur*, *fysioterapi*, *healing*, *heilurytmi (Rudolf Steiner)*, *hypnose*, *kinesiologi*, *kiropraktik*, *klog mand/kone*, *lydmassage* og *rolfing*.

Ved 2 af behandlingsformerne har der for nogle været en effekt, for andre ikke. Det drejer sig om *afslapningsterapi/holistisk afspænding og zoneterapi*. Ved afslapningsterapi/holistisk afspænding har den ene stamme ikke oplevet en effekt (afslapningsterapi), mens den anden oplyser, at holistisk afspænding har givet en bedre kropsbevidsthed. Ved zoneterapi har 3 af stammerne i undersøgelsen ikke oplevet nogen effekt, mens én oplevede at zoneterapi gjorde hende mere afslappet og at hun "fik det bedre".

Ved 7 behandlingsformer har der ifølge det oplyste været en eller anden form for effekt. Det drejer sig om *holotropi, kranio-sakral terapi, musikterapi, naturlægemidlet Mattram, psykoterapi/samtaleterapi, sangpædagogik og yoga*. Stammerne er ikke blevet "fri" for deres stammen, men har fået bedre selvværd (sagt om holotropi, samtaleterapi og yoga), har "fået det bedre" (sagt om kranio-sakral terapi og psykoterapi), har fået taget "toppen" af de hårde blokeringer (sagt om naturlægemidlet Mattram), har fået et værktøj til at klare sin tilværelse (sagt om psykoterapi), og har hjulpet til at få mere styr på sig selv (sagt om yoga). Behandling med *kranio-sakral terapi* har haft en "mærkbar" effekt på en drengs stammen i løbet af 24 timer efter behandlingen (især hvis moderen også har fået en kranio-sakral terapi behandling). Den samme dreng er samtidig i *musikterapi*, som også giver en effekt i form af "ingen stammen lige efter behandlingen" og "selvtillid" (der er dog – ifølge det oplyste – ingen langtidsvirkning af musikterapien). *Sangpædagogik* har haft den effekt, at stammen fik en bedre vejtrækning og en form for kontrol over stemmen, som måske kan overføres til talen.

Én "behandlingsform", *irisanalyse*, er uden for vurdering, da det ikke er en decideret behandlingsform, men et diagnosticeringsværktøj.

De alternative behandleres erfaringer

De 15 interviewede alternative behandlere har tilsammen anvendt 11 forskellige alternative behandlingsformer i deres arbejde med stammen. Nogle af de alternative behandlere i undersøgelsen arbejder kun med én behandlingsform, mens andre arbejder med flere behandlingsformer. De i undersøgelsen oftest anvendte behandlingsformer er *kinesiologi, hypnose eller kranio-sakral terapi*, efterfulgt af *akupunktur, psykoterapi/samtaleterapi eller zoneterapi*. *Antroposofisk og homøopatisk medicin, healing, irisanalyse, OL-smerteterapi og stemmebrug* er mindst anvendt.

Flere af de alternative behandlere i undersøgelsen har mange års erfaring med alternativ behandling – og flere har haft mange stammere i behandling i tidens løb. Sammenlagt har de 15 alternative behandlere i undersøgelsen haft mellem godt 700 og 950 stammere i behandling, hvor de, der har haft færrest, oplyser at have haft 2, mens den, der har haft flest, oplyser at have haft mellem 10 og 15 om året i de 34 år, han har behandlet med hypnose, altså i alt mellem 340 og 510 stammere. Hos de fleste af behandlerne er stammerne kommet for at få hjælp i forbindelse med stammen, mens nogle af behandlerne oplyser, at nogle stammere er kommet med andre problemer, og så har man også prøvet at behandle stammen.

De alternative behandleres forståelse af stammen spænder vidt. I grove træk kan forståelserne deles i tre grupper:

1. De der mener, at der kan være mange forskellige årsager til stammen (mentale, emotionelle, energetiske og fysiske), og at det er individuelt hvorfor den enkelte begynder at stamme.
2. De, der mener, at stammen er noget psykisk, f.eks. forårsaget af psykisk stress, af chok eller af traumatiske oplevelser (forstået som længerevarende negativ påvirkning fra omgivelserne). Nogle mener det har noget med nervøsitet at gøre, at stammen er noget følelsesmæssigt eller at stammen måske er en fobi (forstået som psykisk ubalance). Nogle mener, at stammen er et symptom på uforløste følelser eller angst i underbevidstheden. Disse forståelser af stammen som noget "psykisk" kan enten stå alene eller være i kombination med forståelser af noget mere fysisk, noget strukturelt i stammen.
3. De der mener, at stammen er noget strukturelt, eller at det har en fysisk manifestation. Her kan behandleren f.eks. mene, at stammen har et sensitivt nervesystem, at der er nogle fysiske ubalancer (der kan arves genetisk eller gennem livsmønstre), at stammen er noget nervemæssigt (der er en fysisk blokering), at stammen skyldes manglende kemiske impulser, eller at der er en overaktivitet i nyrerne, som bl.a. kan skyldes en angst tidligt i livet.

Nogle af de alternative behandlere i undersøgelsen har oplyst, at de ingen specifik viden har om stammen – og at det heller ikke er nødvendigt for at hjælpe stammen.

Forventningerne til effekten af behandlingen varierer blandt de alternative behandlere. Nogle ser deres klienter 3 gange, før de vurderer om deres behandling kan have en effekt på stammen. Hvis behandlingen viser en effekt efter 3 gange, forventer behandleren, at han eller hun kan hjælpe stammen i en eller anden grad. Andre har en forventning om at kunne hjælpe stammen allerede fra behandlingens begyndelse – og måske med helt at fjerne stammen. Andre igen mener, det er svært at have forventninger, da det dels afhænger af den enkeltes medvirken, dels afhænger af den enkeltes livshistorie og problemstillinger. Endelig er der dem, der mener, at forventninger på forhånd kan begrænse behandlingsresultatet – de ønsker blot at gøre deres bedste for at hjælpe.

Af de 11 anvendte behandlingsformer, kan én ikke vurderes, da det er anvendt som et diagnosticeringsværktøj (*irisanalyse*). 3 af behandlingsformerne (*antroposofisk og homøopatisk medicin, healing og OL-smerteterapi*) kan ikke vurderes særskilt, men er indgået i kombinationsbehandling med hhv. *samtaleterapi, zoneterapi og kranio-sakralterapi*.

For de resterende 7 behandlingsformer kan effekten af behandlingerne sammenfattes som følger:

Behandlere, der har anvendt *akupunktur* oplyser, at mellem 65% og 90% af stammerne enten har fået deres stammen formindsket eller er kommet af med den.

Behandlere, der har anvendt *hypnose* oplyser, at de har fået mange stammere til at stamme mindre, at det (for den enes vedkommende) mest har haft effekt på de 12-20-årige stammere og at det generelt har været tilfredsstillende for stammerne, idet de har fået løst nogle personlige problemer og har fået styrket deres selvværd.

Behandlere, der har anvendt *kinesiologi* oplyser, at de har positive erfaringer, enten i form af at stammeren stammer mindre eller får mere kontrol over sin stammen eller – i nogle tilfælde – bliver helt fri for stammen.

To af de behandlere, der har anvendt *kranio-sakral terapi* oplyser, at de har kunnet formindske eller fjerne stammen hos 3 af 4 klienter, mens den sidste behandler oplyser, at én af hendes klienter stammede mindre i løbet af behandlingen, men at hun generelt blev skuffet over arbejdet med stammen (og efterfølgende holdt op med at behandle stammere).

Behandlere, der har anvendt *psykoterapi/samtaletterapi* oplyser, at behandlingen har været tilfredsstillende for stammeren, at stammen er blevet formindsket og – for nogle – at stammen er væk.

Den behandler, der har anvendt *stemmebrug* oplyser, at stammen ikke går væk, men at cirka 80% af stammerne kan bruge redskaberne til at tackle stammen med.

Behandlere, der har anvendt *zoneterapi* oplyser, at behandlingen kan have en kortvarig effekt, og – i kombinationsbehandling med healing – har en nogenlunde effekt, idet stammerne stammer mindre, får mere kontrol over deres stemme og får mere selvtilid.

Diskussion

Vi vil i det følgende diskutere 2 af de væsentligste problemstillinger, vi kan se i undersøgelsesmateriale. Den første er den forskel, der er mellem stammernes oplevelse af effekten af behandlingerne og behandlernes oplevelse af effekten af behandlingerne. Den anden problemstilling er behandlernes manglende viden om og mangelfulde forståelse af stammen som det kommer til udtryk fra såvel stammernes side, som behandlernes side.

Divergens mellem stammernes og behandlernes erfaringer

Som det er fremgået, er der en forskel på stammernes oplevelse af effekt af den behandling, de har fået, og behandlernes oplevelse af den effekt af behandling, de har ydet. Stammerne vurderer generelt effekten af de alternative behandlinger, de har fået, lavere end de alternative behandlere vurderer effekten af de behandlinger, de har ydet. Divergensen er størst for hhv. akupunktur, hypnose og kinesiologi, hvor der ifølge stammerne overhovedet ikke har været nogen effekt, mens behandlerne har gode erfaringer med anvendelse af disse metoder. Divergensen er mindst ved kranio-sakral terapi, psykoterapi/sam-taletterapi og zoneterapi.

Forskellen i erfaringerne kan skyldes flere ting:

For det første kan de skyldes, at det er forskellige, individuelle erfaringer, stammerne og behandlerne i undersøgelsen har med alternativ behandling. Stammerne har for en stor dels vedkommende besøgt andre behandlere end de, der deltager i undersøgelsen, og er altså ikke i tilstrækkelig grad blevet hjulpet af de behandlere, de har opsøgt. Behandlerne i undersøgelsen har generelt behandlet langt flere stammere, end de relativt få, der har deltaget i undersøgelsen, og har dermed samlet set et større "materiale" at bygge deres erfaringer på. I tre tilfælde er vi vidende om, at der er et sammenfald mellem stammer og behandler, således at vi har fået erfaringer fra såvel stammer som behandler. I 2 af

tilfældene er der stort set enighed i vurderingen af udbyttet af behandlingen (her er begge parter vidende om, at vi har interviewet både stammeren og behandleren), mens der kun er delvis enighed i vurderingen af effekten hos den sidste (her er begge parter interviewet uafhængigt af hinanden).

For det andet kan det skyldes, at de alternative behandlere ser på den umiddelbare effekt af behandlingen og ikke på langtidseffekten, mens stammerne ofte beretter om effekten i et tidsperspektiv. Behandleren ser som oftest kun stammeren enkelte gange eller over et kortere tidsrum, og oplever i løbet af behandlingen, at stammeren giver udtryk for en "forbedring" eller oplever, at der kommer mindre stammen ud af stammerens mund. Der har kun sjældent været kontakt mellem stammer og behandler efter behandlingens ophør, hvorfor behandleren ikke ved, hvordan det går med stammeren på længere sigt. For stammeren, derimod, der måske har levet med stammen i mange år, og som forsøger sig med alternativ behandling som en af de muligheder han eller hun har for at få hjælp, er situationen en anden. Han eller hun oplever måske en umiddelbar lettelse som følge af at have været i behandling, men falder ret hurtigt derefter tilbage til samme niveau for anspændthed, stammen, stress etc. som før behandlingens start. Når stammeren senere skal berette om behandlingen, opleves denne altså ikke at have haft nogen effekt på stammen på længere sigt.

For det tredje kan det skyldes, at stammerne på forhånd har haft (for) store forventninger til, at den alternative behandling kunne hjælpe. Og så er de blevet skuffet, når resultatet ikke har levet op til forventningerne. De alternative behandlere har et andet udgangspunkt. De vil gerne hjælpe de stammere, der har opsøgt dem, og har så forsøgt at hjælpe på baggrund af deres forståelse af problemet. De har måske ikke haft de helt store forventninger på forhånd, men har som et umiddelbart resultat set at stammeren "har fået det bedre". Opfattelsen bliver derfor naturligt, at deres indsats har hjulpet.

For det fjerde kan det skyldes, at de alternative behandlere generelt vurderer effekten af deres behandling højere, fordi de har en grundlæggende tillid til deres behandlingsforms anvendelsesmuligheder. En grundlæggende tillid, der måske kan "gøre blind" for, hvordan det forholder sig for den enkelte klient.

Endelig kan det for det femte skyldes, at stammerne har villet "behage" deres behandler og i kontakten med denne givet udtryk for, at behandlingen har hjulpet mere end der er belæg for udfra såvel subjektive erfaringer som objektive observationer.

Behandlernes viden om og forståelse af stammen

Det går igen hos flere af stammerne og de alternative behandlere i undersøgelsen, at de alternative behandlere ikke har en specifik viden om stammen. De baserer ikke deres behandling af stammen på en teoretisk funderet viden om stammens årsager, udvikling og konsekvenser. De alternative behandlere har typisk i stedet en generel forståelse af energier, ubalancer, psykiske spændinger, fysiske blokeringer i nervebanerne, stress etc. som de så lægger til grund for deres forståelse af, hvad stammen skyldes, og hvad stammen er.

På baggrund af den enkeltes generelle forståelse behandler han eller hun stammere for at få dem til at slappe af, spænde af, få mindre stress, etc. som – i behandlerens forståelse –

giver stammerne bedre selvtillid og dermed får dem til at stamme mindre, og i nogle tilfælde får stammen til helt at holde op.

Vores kommentar til det er, at stammen er et så komplekst fænomen, at det kræver en teoretisk viden og erfaringer med stammen, at kunne behandle stammen på en kvalificeret måde. Har man ikke denne viden og erfaring, er man ikke i stand til at se sammenhænge, der har betydning for arbejdet med stammen.

Dette betyder ikke, at alternative behandlere, der ikke har teoretisk viden og erfaringer med stammen ikke kan hjælpe nogle stammere. Da behandlingsresultat jo ikke altid er afhængig af anvendt metode, men ofte om kontakt og "kemi" mellem stammer og behandler, vil man – som i undersøgelsen – se, at nogle behandlere har kunnet hjælpe nogle stammere nogen gange med forskellige problemstillinger med relation til stammen, og – i enkelte tilfælde – har kunnet hjælpe stammeren til at holde næsten helt op med at stamme. Dette siger ikke noget om behandlingsmetoder, men om den enkelte beholders relation til den enkelte klient. Man kan derfor ikke udlede noget generelt om behandling af stammen på baggrund af de erfaringer, man eventuelt kan have med at hjælpe enkelte mennesker, der stammer. – Og det er der måske nok en tendens til at gøre blandt nogle af de alternative behandlere, der har arbejdet med stammen.

Konklusion

Projektet kan – som nævnt i indledningen – ikke danne baggrund for generelle konklusioner om alternativ behandling af stammen. Hertil er det indsamlede erfaringsmateriale for snævert, og de anvendte metoder for usystematiske.

Men alligevel giver projektets resultater os en vis viden om alternativ behandling af stammen. På baggrund af denne viden, kan vi derfor konkludere:

- ♦ Stammere søger i et vist omfang alternativ behandling for at komme af med deres stammen eller for at blive bedre i stand til at tackle deres stammen
- ♦ Alternative behandlere indenfor forskellige behandlingsmetoder tilbyder stammere hjælp til at komme af med stammen eller få det bedre med deres stammen
- ♦ Stammernes erfaringer med alternativ behandling er forskellig fra behandlernes erfaringer med alternativ behandling, idet behandlerne oftere oplever, at deres behandling har en større effekt på stammen end stammerne mener
- ♦ En del stammere oplever, at der har været en effekt af alternativ behandling, mens ligeså mange stammere ingen effekt oplever
- ♦ Ingen stammere i undersøgelsen er holdt op med at stamme som følge af alternativ behandling – effekten har været i form af f.eks. at "få det bedre", "mere selvtillid", "et værktøj til at klare sin tilværelse" og "kontrol over stemmen". Nogle oplever at "stamme mindre" som en følge af den alternative behandling.

Litteratur

Martina Bley og Ursel Mielke: *Taijiquan in der Stottertherapie*, i *Sprache-Stimme-Gehör*, 17, s. 101-104, 1993

Ashley R. Craig: *Results of a traditional Acupuncture Intervention for Stuttering*, i *Journal of Speech and Hearing Research*, Vol. 38, s. 572-572, 1995

Rita Greer: *Hypnosis and Counselling*, BSA's hjemmeside (www.stammering.org), 2001

Aase Gullestrup: *Få råd om alternativ eller traditional behandling*, i *IN*, 10, 2001

Else Holmer, Lillian Dalgaard og Elisabeth Nue Møller: *Alternativhåndbogen*, Elkjaeroghansen, 2002

Edel Hovgaard: *Indlæringskinesiologi – en hjælpende hånd til specialundervisningen*, i *Specialpædagogik*, 6, 1989

Jerk W. Langer: *Alternativ behandling – metoder og virkninger*, Komiteen for Sundhedsoplysning, 2003

Laila Launsø: *Brug og bruger-erfarede virkninger af alternativ behandling – en sammenfatning*, Sundhedsstyrelsens Råd vedr. alternativ behandling, 1996

Kirsten Lemmersgaard: *Sang for stammere*, i *Nyt Aspekt*, maj 1995

David Oakley and Guy Moss: *Stuttering Modification Using Hypnosis: A Case Study*, BSA's hjemmeside (www.stammering.org), 2001

Eva Lydeking-Olsen: *Optimal næring, bind 1*, Klitrose, 2001

Judyth Reichenberg-Ullman: *Homeopathic Treatment of Stuttering*, Health World Online (www.healthy.net), 2001

Hjemmesider

www.alternativinfo.dk

www.krystalkuglen.dk

www.vifab.dk (Videns- og Forskningscenter for Alternativ Behandling)

Bilag

Bilag 1: Alternativ behandling af stammen (artikel til ”Udtryk”)

Dansk Videnscenter for Stammen arbejder på et projekt, der har til formål at indsamle erfaringer med alternativ behandling af stammen i Danmark. Vi har tidligere henvendt os til Udtryks læsere og har også fået nogle gode henvendelser, som vi er glade for. Men vi vil gerne gøre projektet så erfaringsmæssigt bredt som muligt, og derfor har vi brug for at høre *mange* stammere erfaringer med alternativ behandling af deres stammen. Hvis du har sådanne erfaringer, vil vi blive meget glade, hvis du vil svare på spørgeskemaet og indsende det til DAVS på nedenstående adresse. Har du tidligere kontaktet os i forbindelse med dette projekt, så behøver du ikke besvare spørgeskemaet.

Hvis du har kendskab til alternative behandlere, som du ikke selv har prøvet, men som du ved har erfaringer med at behandle stammen, så vil vi også meget gerne høre om det. Her vil vi anmode både stammere og ikke-stammere om at kontakte os.

Baggrund

Dansk Videnscenter for Stammen får ind imellem stillet spørgsmål om forskellige alternative former for behandling af stammen. Vi bliver som oftest svar skyldig, da vi ingen præcis viden har om det. Ved at søge i litteraturen kan vi finde enkelte bud på alternativ behandling, f.eks. hypnoterapi, men nogen systematisk oversigt med beskrivelser af alternative behandlingsformer, der anvendes i forbindelse med stammen, findes ikke. Der findes os bekendt heller ikke nogle beskrivelser af eller opgørelser over i hvilket omfang alternative behandlingsformer har hjulpet på stammeproblemet.

Formål

Projektets formål er at undersøge hvilke alternative behandlingsformer stammere er blevet tilbudt og har søgt, samt hvilke resultater/erfaringer brugere og alternative behandlere har med de alternative behandlingsformer. Hensigten er at belyse og beskrive området så objektivt som det nu er muligt. Resultaterne fra projektet vil blive samlet i en rapport og beskrevet i artikler i forskellige fagblade.

Definition af alternativ behandling

Alternativ behandling i forhold til stammeområdet defineres i videnscentrets projekt som behandling, hvor der **ikke** arbejdes ud fra en logopædisk forståelse/arbejdsmetode, og/eller behandling, der **ikke** tilbydes på ”autoriserede” behandlingsinstitutioner som taleinstitutter, kommunikationscentre og PPR-kontorer. Undersøgelsen vil altså ikke omfatte behandling for stammen udført af psykologer, fysioterapeuter etc. ansat ved ovennævnte behandlingsinstitutioner, ligesom undersøgelsen heller ikke beskæftiger sig med behandling udført uden for Danmarks grænser.

Med venlig hilsen og på forhånd, tak for hjælpen!

Marie Guldbrandsen
Projektmedarbejder

Dansk Videnscenter for Stammen. Emdrupvej 101, 2400 København NV.
tlf: 39 29 62 49, fax: 39 69 24 64, e-mail: davs@dpu.dk

Spørgeskemaundersøgelse om alternativ behandling af stammen

Hvis du har prøvet alternativ behandling af din stammen, vil vi blive meget glade, hvis du vil svare på følgende spørgsmål:

1. Hvilke former for alternativ behandling har du prøvet? _____ Hvornår? _____
_____ Hvornår? _____
_____ Hvornår? _____
_____ Hvornår? _____
_____ Hvornår? _____

2. Hvorfor opsøgte du alternativ behandling af din stammen? (brug gerne ekstra papir):

3. Har den alternative behandling hjulpet på din stammen? ja nej ved ikke

4. Beskriv dine personlige erfaringer med alternativ behandling (brug gerne ekstra papir):

5. Er du mand kvinde

6. Hvor gammel er du? _____ år

7. Uddannelse _____

8. Erhverv _____

9. Hvor mange år har du stammet? _____ år

10. Må vi evt. kontakte dig for et uddybende interview om dine erfaringer med alternativ behandling af stammen? ja nej

1/2

Navn:
Adresse:
Tlf. nr:
E-mail:

Vi beder dig om, at indsende spørgeskemaet senest 15. november 2001 til DAVS på nedenstående adresse.

Du vil selvfølgelig være garanteret fuld anonymitet både i behandlingen af dette spørgeskema og i et eventuelt uddybende interview.

Hvis du kender andre stammere, der har lyst til at svare på spørgeskemaet, må du meget gerne give vedkommende et spørgeskema. Du kan kontakte os på nedenstående adresse, tlf. eller e-mail og få tilsendt flere spørgeskemaer. Spørgeskemaet kan også printes ud fra DAVS hjemmeside på: www.davs.dk/aktuelt. Det kan besvares elektronisk, hvis man gør følgende: kopier spørgeskemaet på hjemmesiden, træk det ind i dit tekstbehandlingssystem og udfyld det. Gem det og vedhæft det til en e-mail, du sender til davs@dpu.dk.

På forhånd, mange tak for hjælpen!

Med venlig hilsen

Projektmedarbejder Marie Guldbrandsen
Centerleder Per Fabæch Knudsen

**Dansk Videnscenter for Stammen. Emdrupvej 101, 2400 København NV.
tlf: 39 29 62 49, fax: 39 69 24 64, e-mail: davs@dpu.dk**

Bilag 2: Alternativ behandling af stammen (artikel til ”SAB-nyt”)

Dansk Videnscenter for Stammen, arbejder på et projekt, der har til formål at indsamle erfaringer med alternativ behandling af stammen i Danmark. Vi ønsker at gøre projektet erfaringsmæssigt så bredt som muligt ved at inddrage både stammeres og alternative behandleres erfaringer.

Det er i den forbindelse vi henvender os til SABs medlemmer. Vi beder om, at de medlemmer, der har erfaringer med at behandle stammen svarer på spørgeskemaet og indsender det til Dansk Videnscenter for Stammen på nedenstående adresse. Vi lover naturligvis fuld anonymitet i forbindelse med projektets udførelse og offentliggørelse af projektets resultater.

Baggrund for projektet

Stammen er et kommunikationsproblem, der almindeligvis betragtes som hørende til det logopædiske område. Vi er dog bekendt med, at stammere i nogen grad opsøger andre behandlingsformer, enten fordi de er utilfredse med det tilbud de får i det offentlige system, eller fordi de ønsker at prøve andre behandlingstilbud, for at få afhjulpet deres stammen.

Vi får i den forbindelse ind imellem henvendelser vedr. alternativ behandling af stammen – alternativ i forhold til det etablerede tilbud. Men vi bliver altid svar skyldig, da vi ingen viden har om alternativ behandling af stammen. Vi ved ikke hvilke alternative behandlingsformer der tilbydes mennesker, der stammer, vi ved ikke hvad de forskellige behandlingsformer består i, og vi ved ikke hvilke resultater de alternative behandlingsformer har givet. Vi ved i det hele taget ikke ret meget på dette felt.

Projektets formål

Projektets formål er at undersøge og formidle hvilke alternative behandlingsformer stammere er blevet tilbudt og har søgt, samt hvilke resultater/erfaringer brugere og alternative behandlere har med de alternative behandlingsformer. Hensigten er at belyse og beskrive området så objektivt som det nu er muligt. Resultaterne fra projektet vil blive samlet i en rapport og beskrevet i artikler i forskellige fagblade.

Projektets definition af alternativ behandling

Alternativ behandling i forhold til stammeområdet defineres i videnscentrets projekt som behandling, hvor der **ikke** arbejdes ud fra en logopædisk forståelse/arbejdsmetode, og/eller behandling, der **ikke** tilbydes på ”autoriserede” behandlingsinstitutioner som taleinstitutter, kommunikationscentre og PPR-kontorer. Undersøgelsen vil altså ikke omfatte behandling for stammen udført af psykologer, fysioterapeuter etc. ansat ved ovennævnte behandlingsinstitutioner, ligesom undersøgelsen heller ikke beskæftiger sig med behandling udført uden for Danmarks grænser.

DAVS – Dansk Videnscenter for Stammen

Dansk Videnscenter for Stammen er en selvejende institution i amtsligt regi, der har til formål at indsamle, bearbejde, udvikle og formidle viden om stammen og stammebehandling. Vores primære målgruppe er talepædagoger og psykologer i det etablerede behandlingssystem, men også voksne stammere, forældre til børn, der stammer, lærere, pædagoger m.fl. er målgrupper for vores virksomhed.

Spørgeskemaundersøgelse om alternativ behandling af stammen

Hvis du har erfaringer med at behandle stammen alternativt, beder vi dig om at svare på følgende spørgsmål:

1. Har du fået henvendelser fra mennesker, der stammer, der ønsker behandling for stammen? ja nej

2. Hvis ja, hvor mange henvendelser?
antal _____

3. Yder du eller har du ydet alternativ behandling til mennesker, der stammer? ja nej

4. I givet fald, hvor mange har du haft i behandling?
antal _____

5. Beskriv den alternative behandling, du anvender eller har anvendt på stammen (gerne fyldigt og brug gerne ekstra papir):

6. Beskriv hvad der virkede/ikke virkede i den alternative behandling af stammen og hvorfor? (gerne fyldigt og brug gerne ekstra papir):

7. Hvordan vil du bedømme resultatet af behandlingerne?

8. Er du mand kvinde

9. Alder _____ år

10. Uddannelse(r)
_____
_____
_____

11. Erhverv
_____
_____
_____

12. Må vi evt. kontakte dig for et uddybende interview om dine erfaringer med at behandle stammen alternativt? ja nej

Navn:
Adresse:
Tlf. nr:
E-mail:

Vi beder dig om, at indsende spørgeskemaet senest 1. december 2001 til DAVS på nedenstående adresse.

Du vil selvfølgelig være garanteret fuld anonymitet både i behandlingen af dette spørgeskema og i et eventuelt uddybende interview.

Hvis du kender andre alternative behandlere, der har lyst til at svare på spørgeskemaet, må du meget gerne give vedkommende et spørgeskema. Du kan kontakte os på nedenstående adresse, tlf. eller e-mail og få tilsendt flere spørgeskemaer. Spørgeskemaet kan også printes ud fra DAVS hjemmeside på: www.davs.dk/aktuelt. Det kan besvares elektronisk, hvis man gør følgende: kopier spørgeskemaet på hjemmesiden, træk det ind i dit tekstbehandlingssystem og udfyld det. Gem det og vedhæft det til en e-mail, du sender til davs@dpu.dk.

Vi siger på forhånd mange tak for hjælpen og står naturligvis meget gerne til rådighed for yderligere oplysninger.

Med venlig hilsen

Projektmedarbejder Marie Guldbrandsen
Centerleder Per Fabæch Knudsen

**Dansk Videnscenter for Stammen. Emdrupvej 101, 2400 København NV.
tlf: 39 29 62 49, fax: 39 69 24 64, e-mail: davs@dpu.dk**

Bilag 3: Spørgsmål til brug for interview af stammere

Interview den
med:

I: Præsentation af erfaringer med stammen: Hvor længe, sværhedsgrad og hyppighed

II: Motiver til at søge alternativ behandling

1. Hvorfor opsøgte du alternativ behandling for din stammen?
2. Hvordan kom du lige på at prøve X? Havde du hørt om erfaringer med denne behandling af stammen inden du valgte at prøve det?

III: Erfaringer med alternativ behandling

3. Hvad bestod behandlingen i?
4. Hvordan har den alternative behandling hjulpet? Kan du mere præcist indkredse hvad det er i den pågældende behandling, der har hjulpet?
5. Hvordan oplevede du den alternative behandling?
6. Har du prøvet andre alternative behandlingsformer?
7. Vil du eventuelt benytte alternativ behandling igen?

IV: Den alternative behandlers forståelse af stammen

8. Hvilken forståelse havde den alternative behandler af din stammen?
9. Hvilke formodninger havde den alternative behandler om, hvordan behandlingen ville virke på din stammen?
10. Holdt den alternative behandlers formodninger stik?

V: Erfaringer med det etablerede behandlingssystem

11. Har du prøvet den etablerede behandlingsform, der tilbydes på landets taleinstitutter?
12. Hvis ja: Hvad bestod den etablerede behandling i?
13. Har den etablerede behandling hjulpet? Og i givet fald: hvordan?
14. Hvordan oplevede du den etablerede behandling?
15. Vil du benytte den etablerede behandling igen?
16. Er du i behandling i dag? I givet fald: hvilken behandlingsform benytter du i dag?

VI: Oplysninger om de(n) benyttede alternative behandler(e)

Hvis den interviewede er indforstået hermed: Oplysninger om de alternative behandlere, der er blevet benyttet med henblik på at DAVS evt. kan kontakte dem.

Bilag 4: Spørgsmål til brug for interview af behandlere

Behandlingsform:

1. Behandlingsform (hvis flere, dén vedr. stammen):
2. Hvad går behandlingsformen ud på? (den alternative behandlers egen beskrivelse):
3. Hvor længe har du praktiseret denne behandlingsform?

Erfaringernes omfang, motiver til stammeres henvendelse, forventninger om effekt

4. Hvor meget erfaring har du med at behandle stammen? (antal, tidsperiode)
5. Hvorfor har stammere henvendt sig til dig? (behandling for stammen eller for andre problemer?)
6. Hvor har de hørt om dig fra? (fra andre kilder eller har du selv annonceret?)
7. Hvad er det i din behandlingsform, der kan virke afhjælpende på stammen?
8. Hvilke forventninger havde du til effekten af din behandling på stammen forud for behandlingen?
9. Holdt disse forventninger stik?

Behandlingernes effekt

10. Hvordan vil du bedømme effekten af din behandling for dem du har behandlet?
11. Hvordan er langtidseffekten? (har du haft mulighed for at følge op på de stammere du har behandlet?)

Forståelse af stammen

12. Hvilken forståelse har du af stammen? (mht. årsag og udvikling)
13. Hvordan er du kommet frem til denne forståelse?